

**קרוש**

**שם טוב**

**ת"ת**

## שקט

**ב** נבואה מרע"ה לא חזרה בה . ראה לומר לפי שהיה בנאם  
השחממות הכה המדמה ונבואה שאל הנביאים היה בהשחממות  
הכה המדמה והשחממות הנבואה היה לאחרת בשבוע על משה  
רביעי ועל זמנו : ג ששכחו נבואת מהשנה וכו' . ר"ל שהשכחו  
מיומאידם מרחוק ומקרוב ומשה בכל עת כח"ס עמדו ואשמו  
בשכח , ידעו למה שלא יתחמם בכח המדמה כי ההשגה  
שעורר וצוה לומר בתפלותיו ומקדשות אחריו , כח"ס  
ובחובים , כי כמו שיש הבדל בין רוח הקדש לנביאים כן  
ישעירו אותה אחרי כנסת הגדולה כי הם היו יודעים כן  
ונפלאותיו וולתו כי ארומית אינם מתח שאל הנביאים . אמר  
וכן לשאול כי לא נודעתי להם , הנה הודיענו שהשכחו  
וולתם ממה שקדם משם ועבר ונה , ואמנם הבדלה מנבואה  
בישראל כמשה אשר ידעו כי פנים אל פנים , ומה שיצאו  
שאל אחר כי פירוש הכתוב הוא ע"ה התואר הוא , בישראל לא  
שקרא לחיותו וכו' ואחרי , הנה נבחר ששכחו נבואת

**אברבנאל**

**שקדיו**

[illegible]

## אשרי

**שם טוב**

אברבנאל

**הרשקש**

ובקשת

ובקשת הכנסו לארץ, וכן שמע בקול אלוהיו על ידית האש  
במסור עניו ה' וכן אמר כי שמואל אקרא אל ה' ויהי  
במסור ומסר, וכן נזכר לומר כללם. והתשובה בה שהנביאים  
כלם שלם הורעים האיותה אלה קודם עשייתם או בעת ההפלתם  
לאל כמט שאמרנו, ואסנם מופת השמש אשר ניעש ע"י הורשע  
לא קדמה לו ודעתה מאת השם, וכן הוא לא התפלל על זה  
אמר ששם בגבעון, וזה דוהי לבו כמנו בשם שיעשה  
רצונו וזה היה מן הסלאים גדולים ויעלה שמתעל דרך רבו  
גדול כמי, אם לא כמשפטו כמט שאמנן! אמונה קיימת כי לא  
בקרר יד ה' לעשות ברצונו בהתחזותו כמט, כענינים, ומופת  
חזקיהו היה כמו זה אבל לא בזה ההואר, וזה שהנביאי אמר לו  
היה השלישי תעלה בית ה' והוא שכל לבבי מן אור כי אעלה  
בית ה' ונתן לו הנביאי את כרצונו הש' והוא שלם אור היות  
גדול שישבו השמש אחרותיו עמד מעלנו במעלות אחר  
היה מן עשה השם, וכל האמר דרך משל שקברו כן היום  
שני חזקיו ושב אחרותיו עד ששם בחיצו השמש, אבל כמט שהנביאי  
אמר בגדיו שוב אחרותיו כמו הענין ביהושע. כמט מקום הפרש  
יש בן משה לשאר. הנביאים שואמר בו אשר ידעו ה' פנים אל  
פנים כמט שאין כן באחרים, וכן באותו ה' יושעו את השמש  
וידעוהו כל ישראל וכן את הירדן ואת נפילת המלכה נעשו לפני  
ששם מאות חזקים אלף מישראל והם השוכנים כאלו וזה שם כי  
ישראל. ואמר לו השם אהל גלך בענין כל ישראל ואמר גדל  
ה' את יהושע בענין כל ישראל, אבל אחרות כמוכרר ידעו כל  
המספר ואת שכל האחרות שגששו במסרים וכמוכרר ידעו כל  
ישראל בעשותם. וחלילה להם הקדוש מורינו שיתכשש עמית  
אוי השמש ויהיה שם את מופת גדול בהכחית הגדול שהשתדל  
הכתוב כמסור גדלו ובמסעולו היה היום שהוא להנבואותיו  
וכבר הארכנו במאמר. כמט הפרק ולא עורר מורינו בעד (אצנן)  
אסנן, שאם חשב היה שכלה שיהיה משל לישראל על ההצלתה  
שגשגה עליו ביום קרב כיום אחריו אולי הצירוף להכדילו מוספתי  
משה יבינו עד שלא מצא דרך ההגדל מצד מעלת המועה אלה  
שלה נאמר בו לענין כל ישראל, ואמר עמדת השמש  
השקעתה להם, ולא יוכלו זה שישוה אור אלה כמט שהוא מוכן  
ששם שהוא עמדת השמש ממש. וכן הקישו למופת אסנן  
וכמו שדעת הר"ם בו שהוא אסנן ענין לא משל כמו כן הוא  
דעתו בקדמת השמש, ואמר אסנן עד כאלו אמר שהיות האש  
היה אצלה בגבעון בגדול שבית הקיים שם, ולא עדין. אסננים  
שדעת הר"ם ששקעתה השמש הנתן כמשפטו ששם כל הנפיקה  
אור מן המשקעת היתה משקעת כל לשון מדברת מן דובתה עליו.  
ועוד אם היה רעת היום כמו שהיושבו הצלה, ואם זה לא יצויר  
אין ראוי שיקושקש ואין בזה ענין גבר ולא מורגש, אין בזה  
אסנן שכל, והוא שכשבש שיענין לו תוספת הצלה ביום הקרב  
כמט שראוי שהיה ביום האחר, ואין ימנה זה בכלל המוספת עד  
כאלו יבדלנה היום כמסופתו משה אלא ששם שלא נאמרו בו לענין  
כל ישראל. וכן אנשי המלחמה לא שיערו בו ולא ישיעו בואת  
התוספת כי המורדים בגדו מהרדפת ההתקף לא ישיעו בזמן,  
וידיעה להם היום האחר כאלו היום קצו, ולא ידעו זה ולא  
שיערו שיענין הענין, ואמר מופת, והכתוב הפליג המופת,  
וחלילה מאמנן הר"ם חלש, כי הוא הדיבולן כל הנועם  
בדעותיו האחרות, וקראנו ליתוד השם ידעוהו בדרכים אסננים :

**פרק**

שפעלו פעל והוא שנצחו המלחמה בתוקף גדול ובמהירות גדולה היה נראה אלגס שהיום נתארך אחר שפעלו פעולה גדולה, או אפשר לומר שיבואע פעל כל גשם מאיר דומה לאור השמש והיה נראה באויר ונעצור זה נתארך היום נעצור האור ההוא :

**פירק**

[illegible]

**אמור** שם טוב נפלאותי על הרב איד החזון בזה ההבדל אשר וראה שאינו גדול, כי חי שמחה המת ביום לבין עצמו וחייתו ביום נפלאותו, ואין הפרש עשות או הנם ביחד או ברים, וכן הנסים אשר עשו הנביאים ואם יסו הנביא פועל צדורו שחזקתם עם שכלים הגדלים ואיבדו החלק כל ויפסד צביוני העולם, ואם הגניא חזק הדבוקה לא יבדילו אחד מן הגשמים ואם אינו חזק הדבור יבדילו כשהוא עושה הדבר לפני רבים, ויקרה בזה פשוט יסדקה להכחיש כי האחד יעיין בפני האון רב ולא יעין כל העין, וזה לא יוכל לעיין אל היותו יחיד וזהו, ויש פסל זה משלה גדולה, וכן יקרה בגדולו, ובכן יד, ויש הוא נפלא ואם לא יז לו סוד. ולמה שיראה ספק גדול כי כל היותו יסדקה אשר עשה משה ברינו היו בזה העולם השפל, יסדקה עשה גם כפולם הגדלים ויהי גם מפורסם כח"ס לעיני כל בני ישראל, אשר תבטחין זה הספק העולם ואם יסדקה מה שזה בעמידת אור השמש ליהושע השעות והסם ואחר העיני ישראל כי לא האחר לעיני כל ישראל כמו ואחר במשה, וכן אליהו בזה הכרח פני אנשים מופעים, ואחם אחריהן לך כשעות הסם וזה היה אללם למע שסם

[illegible]

**פֶּרֶק לו' דַּע** כי אמתת הנבואה ומהותה הוא שפע שופע מאת השם ית' באמצעות השכל הפועל על הכח הדברי תחלה, ואחר כך ישפע על כח המדמה, וזאת היא היותר עליונה שבמדרגות האדם ותכלית השלמות אשר אפשר שימצא למינו, והענין ההוא הוא תכלית שלמות הכח המדמה, וזה ענין אי אפשר בכל איש בשום פנים ואינו ענין יניעו אליו (נ"ה אלא) בשלמות בחכמות העיוניות

בזה העת נבוא, ר"ל מיום גלות הארץ, כי היה צבור  
 מצבות או עולות שיהיה לעד בענין מן הענינים, ויחר רע  
 מזה הלוית עמד נקבה לעד לסכלים הוונים אשר קצלו  
 בעדר השכל האמיתי ותקבורת כל התאות הכמיתות אשר  
 חין לאל ידם להתגבר על אלו הסכלים העושים ומשיני זה  
 יגיע לנו העצבות ושאר התודות המנותקות אשר כסדרם,  
 וזה כי הדמיון אשר הוא הכלי הנצטל בתחמאצו כדברים  
 אחרים, והוא הסבה בשבב הכוונה לנו כי לא יתפצה שום  
 חשק. וזו כוונת זה הפרק הנכבד והוא פרק גדול  
 התועלת, ונשוב עליו על כל שראוי להעיר. אחר גדר  
 הכוונה ואחר הוא שפע שופע וכו', כי אין תחלה הכוונה  
 מבה שישתמשו קצת מהפסולות, והוא שהשמים החכס  
 והשכל במעלות המדות ידבק עם השכל הפועל משכיל את  
 עצמו בהיותו דבק לנו ושידבק זה בהכרח או התחברו עם  
 האדם או תתחדש ונכח שנית אחר למידת החכמות ואשכל  
 האדם השכל הפועל, ודעה הרב אינו קי אצל הכוונה הוא  
 שפע שופע מהשכל הפועל בין שיהיה כנוונות משה רבנו  
 כי שיהיה כנוונות שאר הניזאים, כי משה היה מתנבא  
 בשפע שישפיע עליו השכל אלא שהפרס צנינים השפע  
 השמימי מהשכל הפועל היה השפעתו מלא את החשק,  
 והבה המדה לא היה מתחמש בחזקו השפע, ואמנם שאר  
 הניזאים היה השפע מגיע אל הכח הדברי ואח"כ אל הכח  
 המחמה

**פרק ד'** וְעַיִן אֶחָת הַבְּנוּיָה וּמִהֶחָת שָׁעָ שׁוּעָ מֵהַסֵּךְ  
 יִתְעַלֶּה בְּאֲמָצוֹת הַשָּׁכַל הַסּוֹמֵל עַל הַכָּח הַדְּבָרִי  
 וְיִחְלַה וְאֶחָד כִּךְ עַל הַכָּח הַדְּמָמָה, כִּי הַפֶּרֶד הַיֵּיחַ הַרֵד  
 גִּדְרֵי הַבְּנוּיָה רָשׁוּנָה. שְׂעִית הַיֵּיחַ בְּרַחֲמֵי הַחֲמָה  
 וְהַלְּחִיזִיאוֹת, וְחֶלֶק הַבְּנוּיָה מִלֵּד הַכָּח הַדְּמָמָה נִחְלָק אֶל שְׁנֵי  
 הַחֲלָקִים, אֶל תְּרָאֵה הַבְּנוּיָה בְּחָלוֹס, וּמִרָאֵה הַבְּנוּיָה בְּקִיָּץ,  
 וְאֶחָד הַשְּׁנֵי חֲלָקִים הֵם הַמְדֻרוֹת הַבְּנוּיָה כֻּלָּם כְּמוֹ שֶׁאֶחָד  
 הַבְּנוּיָה אֵלִיו אֲחוּדָה בְּחָלוֹס אֲדָרְבִּי. שְׂלִישִׁית הַיֵּיחַ אֵדִי  
 וְיִשְׁכַּל הָאָדָם הַבְּנִינְגָאוֹת שְׂעִיטָרָה הָאָדָם שְׁלֹשָׁה חֲלָקִים,  
 רָשׁוֹנָה שְׁלֹמוֹת הַכָּח הַמְדָמָה בְּיִזְרִיר, שְׂעִית שְׁלֹמוֹת הַמְדָמָה  
 בְּשִׁטּוֹל הַמַּחֲשָׁבָה וְכָל הַתַּעֲנׁוּגִים בְּסוֹשִׁיִּים וְהַסִּיר הַתַּשׁוּקָה  
 לְמַצְוֵי הַמְדָמוֹת הַרְעוֹת, וְשְׁלִישִׁית שְׁלֹמוֹת הַכָּח הַדְּבָרִי  
 בְּלִמּוּד. הַרְבִּיעִית הַיֵּיחַ כִּי אֵדִי כִּיזִיד הָאָדָם שְׁלֹשָׁה נִיגוֹת  
 הַיִּזְקָה יִחְלַשׁ וְיִלְאֶה בְּעִבּוֹר חוֹלֶשֶׁת הַכָּח הַמְדָמָה, וְגַם תִּשְׁכַּל  
 הַבְּנוּיָה בְּעִבּוֹר אֶחָד אֶל כֶּסֶם כִּי אֶחָד הַבְּנוּיָה שׁוֹרָה לֹא מִחוּץ  
 וְעַצְמוֹתָ וְלֹא מִחוּץ עֲצָמוֹת, וְהִנֵּה מִרְעֵי אֶחָד שְׁלֹשָׁה לֹא הִיָּה  
 לְכָל הַמְדָמָה כִּי מִחוּץ אֶחָד שָׁעָ הַשָּׁכַל עָלֵיו מְצִיָּה אֲמָצוֹ  
 בְּכֹחוֹ שְׁהוֹ מְכוּרָה שׁוֹרָה לֹא יִתְכַבֵּד בְּחָשׁ, עַכ"ל לֹא אֵדִי  
 לֹא הַבְּנוּיָה כֹּל זֶמֶן הַמְרָגְלִים עַד שֶׁמָּחוּ דוֹר הַמְדָרֵד אֲנִשׁ  
 וְהַמְלַחֲמָה, לְפָנֵי עֲנֻלָּה מְלַכְבוֹל עִירָם לְפִי עוֹשֶׁה תְּלוּמוֹתֵיהֶם,  
 בְּעִבּוֹר שְׁכִיחָה וְיִחְלַשׁ בְּעִבּוֹר שׁוֹרָה כִּי בְּקוֹץ מִמֶּלֶךְ  
 יִתְעַלֶּה הַבְּנוּיָה בְּכּוֹחַ מִדַּת זֶמֶן, כִּי הַיֵּיחַ הַכָּח לֹא כִּי תִמָּלֵךְ

[illegible][illegible][illegible]

## מורה נבוכים חלק שני פרק לו

העניינות והמטות המדות, ואפילו יהיו בלם בתכלית מה שיוכלו להיות מן הטוב והנאה שבהם, עד שיהיובר אלו שלמות הכח המדמה בעקר היצירה בתכלית מה שאפשר, וכבר ידעת ששלמות אלו הבחות הנופיות אשר מכללם הכח המדמה, אמנם הוא נמשך לטוב שבמזגים שיהיה א' (ה) לאבר ההוא הנושא לכה ההוא, ולטוב שבשעורים שיהיה לו, ולובה שלחיות שתהיה לו, וזה ענין א"א שיתמלא חסרנו בהנהגה בשום פנים, כי האבר שמונו רע בשרש היצירה, תכלית ההנהגה המשוה לו שתעמידה על קצת בריאות ולא שתחזירוהו לבעולה שבתכונותיו, (ב) אמנם אם יהיה חליו בשעור, או בהנהגתו, או בעצמו, ר"ל עצם החמר אשר נתהוו ממנו, זה מה שאין תחבולה בו, ואתה יודע זה כולו ואין תועלת בהאריך בביאורו, וכבר ידעת עוד פעולת זה הכח המדמה מזכור המוחשים והרכבתם והחקיו אשר בטבעו, ושהגדולה שבפעולותיו והנכבדת שבהם, אמנם יהיה בזה החושים ובבבולם מפעולותיהם, אז ישפע עליו קצת שפע ב' כפי ההכנה, והוא הסכה בחלומות המדות, ודוא

שם מור

אפירי

המדמה. אמר שפע שופע לזרות שאינו כשכל הפועל נעצמו ויחסו לאל כי הוא הפועל והוא התכלית כי הוא סבה רחוקה, אבל הסבה עצמה וראשונה השכל הפועל על הכח הדברי תחלה כי הוא מתחם אלו, ואח"כ אל הכח המדמה כי ישפיע השכל עליו כקבלו האורה מן השכל הפועל כי ימלא הכוח כלו אורח ויצו על אשר נקשר עמו כפי ההכנה וזה עם שהוא נחלם או נחמרה, ואמר על הכח המדמה הוא כבדל אשר בו נכדל נבואת הכניאים נבואת מהש רבנו, ואם יהיה השפע שופע מאת השכל הפועל על המדמה מכלתו הדברי אלו יהיו מכהני המדיות לא יהיו נביאים, כי אין נבואה שורה אלא על חכם עם שאר התנאים, וזאת המדרגה היא מדרגה עליונה אשר איפשר שימלא לאדם, וזה השלמות אי אפשר להגיע לאדם כלי שלמות הכח המדמה, ואין הענין יגיע לאדם בתכחות העניינות ובמדות שזכות ואפילו יהיו כלם בתכלית מה שיוכלו להיות מהטוב והנאה שבהם עד אשר יתובר אלו שלמות הכח המדמה נחתלת היצירה בתכלית מה שאפשר, עד שיהיה לטובא הכח הטוב שבמזגים שיהיה א"א לאבר ההוא ושיהיה לטוב שבשעורים ושיהיה לו כוכה שלחיות, ואם זה הכח הוא חסר היצירה אי אפשר שימלא חסרנו בשום פנים, כי האבר שמונו רע תכלית ההכנה התשוה לו שיעמידה על קצת דריאות לא שיוחזירוהו למעלה שבכונותיו, אבל אם יהיה חליו בשעור או בהנהגתו נעצמו, ר"ל עצם החמר שנתקוה ממנו זה אין שם תחבולה בו, ואחרי ידעת זה כלו ואין תועלת להאריך בו. ולכן יתחייב שאף שיהיה האדם חכם גדול ואין לעיין בפעולות כלם וירצה ליתך דרכיו הנבואה, זה האיש לא יתננה כלל אם הכח המדמה לא ישלם בעקר היצירה בתכלית מה שאפשר, ומאחר שזכור המדמה היא מחוייב למתננה יחוייב שיהיה הכח המדמה מכלי מוחש יעקוב: וזהו פועל זה הכח מדמה מחזק המוחשים והרכבתם והחקיו אשר נעצמו, ר"ל הכבדת מוחם עם מוחש ויחזק מחזק דבר הדומה לו או הנמשל אלו, ושהגדולה שבפעולותיו והנכבדת שבהם אמנם תהיה בזה החושים וביטולם מפעולותיהם כי הכחות יעיקו זה לזה כשתתקפס בגושה אחד, ולכן ישלים הכח המדמה פעולותיו בעת השינה שאין שם מעיק, ולכן תראה מי שהעמיק מתחשבה יטו הכחות המרגישות עד שיתעלה בגושה, ולזאת הכנה היו נעדרו הראות והשמע פעולותם ויתר שלמה בכחות הפנימיות, ואם לאו ימוחו החושים ויבעלו מפעולותיהם אז ישפע עליו קצת שפע כפי ההכנה והוא

אברבנאל

קישקש

פרק לו (ה) לאבר ההוא הנושא לכה ההוא ולטוב שבשעורים, הרצון בזה שהאבר ההוא הוא המוח והכח הרמיוני הוא במקור המוח, אמר ולטוב שבשעורים הוא שיהיה כמות המוח בשעור שזה: (ג) אמנם אם היה חליו בשעור או בהנהגתו, ש' שלא היה שעורו בשווי ולא מונח על סדר נכון:

אם שלמות התכחות העניינות והמדות, ואפילו יהיו בלם בתכלית מה שיוכלו להיות מן הטוב והנאה שבהם, עד שיהיובר אלו שלמות הכח המדמה בעקר היצירה בתכלית מה שאפשר, וכבר ידעת ששלמות אלו הבחות הנופיות אשר מכללם הכח המדמה, אמנם הוא נמשך לטוב שבמזגים שיהיה א' (ה) לאבר ההוא הנושא לכה ההוא, ולטוב שבשעורים שיהיה לו, ולובה שלחיות שתהיה לו, וזה ענין א"א שיתמלא חסרנו בהנהגה בשום פנים, כי האבר שמונו רע בשרש היצירה, תכלית ההנהגה המשוה לו שתעמידה על קצת בריאות ולא שתחזירוהו לבעולה שבתכונותיו, (ב) אמנם אם יהיה חליו בשעור, או בהנהגתו, או בעצמו, ר"ל עצם החמר אשר נתהוו ממנו, זה מה שאין תחבולה בו, ואתה יודע זה כולו ואין תועלת בהאריך בביאורו, וכבר ידעת עוד פעולת זה הכח המדמה מזכור המוחשים והרכבתם והחקיו אשר בטבעו, ושהגדולה שבפעולותיו והנכבדת שבהם, אמנם יהיה בזה החושים ובבבולם מפעולותיהם, אז ישפע עליו קצת שפע ב' כפי ההכנה, והוא הסכה בחלומות המדות, ודוא

אמר שפע שופע לזרות שאינו כשכל הפועל נעצמו ויחסו לאל כי הוא הפועל והוא התכלית כי הוא סבה רחוקה, אבל הסבה עצמה וראשונה השכל הפועל על הכח הדברי תחלה כי הוא מתחם אלו, ואח"כ אל הכח המדמה כי ישפיע השכל עליו כקבלו האורה מן השכל הפועל כי ימלא הכוח כלו אורח ויצו על אשר נקשר עמו כפי ההכנה וזה עם שהוא נחלם או נחמרה, ואמר על הכח המדמה הוא כבדל אשר בו נכדל נבואת הכניאים נבואת מהש רבנו, ואם יהיה השפע שופע מאת השכל הפועל על המדמה מכלתו הדברי אלו יהיו מכהני המדיות לא יהיו נביאים, כי אין נבואה שורה אלא על חכם עם שאר התנאים, וזאת המדרגה היא מדרגה עליונה אשר איפשר שימלא לאדם, וזה השלמות אי אפשר להגיע לאדם כלי שלמות הכח המדמה, ואין הענין יגיע לאדם בתכחות העניינות ובמדות שזכות ואפילו יהיו כלם בתכלית מה שיוכלו להיות מהטוב והנאה שבהם עד אשר יתובר אלו שלמות הכח המדמה נחתלת היצירה בתכלית מה שאפשר, עד שיהיה לטובא הכח הטוב שבמזגים שיהיה א"א לאבר ההוא ושיהיה לטוב שבשעורים ושיהיה לו כוכה שלחיות, ואם זה הכח הוא חסר היצירה אי אפשר שימלא חסרנו בשום פנים, כי האבר שמונו רע תכלית ההכנה התשוה לו שיעמידה על קצת דריאות לא שיוחזירוהו למעלה שבכונותיו, אבל אם יהיה חליו בשעור או בהנהגתו נעצמו, ר"ל עצם החמר שנתקוה ממנו זה אין שם תחבולה בו, ואחרי ידעת זה כלו ואין תועלת להאריך בו. ולכן יתחייב שאף שיהיה האדם חכם גדול ואין לעיין בפעולות כלם וירצה ליתך דרכיו הנבואה, זה האיש לא יתננה כלל אם הכח המדמה לא ישלם בעקר היצירה בתכלית מה שאפשר, ומאחר שזכור המדמה היא מחוייב למתננה יחוייב שיהיה הכח המדמה מכלי מוחש יעקוב: וזהו פועל זה הכח מדמה מחזק המוחשים והרכבתם והחקיו אשר נעצמו, ר"ל הכבדת מוחם עם מוחש ויחזק מחזק דבר הדומה לו או הנמשל אלו, ושהגדולה שבפעולותיו והנכבדת שבהם אמנם תהיה בזה החושים וביטולם מפעולותיהם כי הכחות יעיקו זה לזה כשתתקפס בגושה אחד, ולכן ישלים הכח המדמה פעולותיו בעת השינה שאין שם מעיק, ולכן תראה מי שהעמיק מתחשבה יטו הכחות המרגישות עד שיתעלה בגושה, ולזאת הכנה היו נעדרו הראות והשמע פעולותם ויתר שלמה בכחות הפנימיות, ואם לאו ימוחו החושים ויבעלו מפעולותיהם אז ישפע עליו קצת שפע כפי ההכנה והוא

אמר שפע שופע לזרות שאינו כשכל הפועל נעצמו ויחסו לאל כי הוא הפועל והוא התכלית כי הוא סבה רחוקה, אבל הסבה עצמה וראשונה השכל הפועל על הכח הדברי תחלה כי הוא מתחם אלו, ואח"כ אל הכח המדמה כי ישפיע השכל עליו כקבלו האורה מן השכל הפועל כי ימלא הכוח כלו אורח ויצו על אשר נקשר עמו כפי ההכנה וזה עם שהוא נחלם או נחמרה, ואמר על הכח המדמה הוא כבדל אשר בו נכדל נבואת הכניאים נבואת מהש רבנו, ואם יהיה השפע שופע מאת השכל הפועל על המדמה מכלתו הדברי אלו יהיו מכהני המדיות לא יהיו נביאים, כי אין נבואה שורה אלא על חכם עם שאר התנאים, וזאת המדרגה היא מדרגה עליונה אשר איפשר שימלא לאדם, וזה השלמות אי אפשר להגיע לאדם כלי שלמות הכח המדמה, ואין הענין יגיע לאדם בתכחות העניינות ובמדות שזכות ואפילו יהיו כלם בתכלית מה שיוכלו להיות מהטוב והנאה שבהם עד אשר יתובר אלו שלמות הכח המדמה נחתלת היצירה בתכלית מה שאפשר, עד שיהיה לטובא הכח הטוב שבמזגים שיהיה א"א לאבר ההוא ושיהיה לטוב שבשעורים ושיהיה לו כוכה שלחיות, ואם זה הכח הוא חסר היצירה אי אפשר שימלא חסרנו בשום פנים, כי האבר שמונו רע תכלית ההכנה התשוה לו שיעמידה על קצת דריאות לא שיוחזירוהו למעלה שבכונותיו, אבל אם יהיה חליו בשעור או בהנהגתו נעצמו, ר"ל עצם החמר שנתקוה ממנו זה אין שם תחבולה בו, ואחרי ידעת זה כלו ואין תועלת להאריך בו. ולכן יתחייב שאף שיהיה האדם חכם גדול ואין לעיין בפעולות כלם וירצה ליתך דרכיו הנבואה, זה האיש לא יתננה כלל אם הכח המדמה לא ישלם בעקר היצירה בתכלית מה שאפשר, ומאחר שזכור המדמה היא מחוייב למתננה יחוייב שיהיה הכח המדמה מכלי מוחש יעקוב: וזהו פועל זה הכח מדמה מחזק המוחשים והרכבתם והחקיו אשר נעצמו, ר"ל הכבדת מוחם עם מוחש ויחזק מחזק דבר הדומה לו או הנמשל אלו, ושהגדולה שבפעולותיו והנכבדת שבהם אמנם תהיה בזה החושים וביטולם מפעולותיהם כי הכחות יעיקו זה לזה כשתתקפס בגושה אחד, ולכן ישלים הכח המדמה פעולותיו בעת השינה שאין שם מעיק, ולכן תראה מי שהעמיק מתחשבה יטו הכחות המרגישות עד שיתעלה בגושה, ולזאת הכנה היו נעדרו הראות והשמע פעולותם ויתר שלמה בכחות הפנימיות, ואם לאו ימוחו החושים ויבעלו מפעולותיהם אז ישפע עליו קצת שפע כפי ההכנה והוא

והוא בעצמו סבת הנבואה, ואמנם יתחלפו ברב או כמעט לא במין, כבר ידעת המשך מאמרם הלום אחד מט' בנבואה, ולא יפול השיעור בין שני הדברים מתחלפים במין אין ראוי שיאמר שלמות האדם כך וכך כפל משלמות המוס, וכבר השיבו זה הענין בכ"ד ואמר נובלת נבואה הלום, זה דמיו נפלא, זה כי נובלת הוא הפרי בעצמו ואישו אלא שנפל קודם שלמותו וקודם שיתבשל, כך פועל הכח המדמה בעת השינה היא פעולתו כעת הנבואה אלא שיש בו קצור ולא הגיע אל תכליתה, ולמה אודיעך זה מדבריהם ז"ל וגניח כתובי התורה, אם יהיה נביאכם ה' כמראה אליו אתודע בחלום אדרב בו, הנה כבר הגיד לנו ית' אמתת הנבואה ומהותה והודיענו<sup>2</sup> שראי שלמות יבא בחלום או כמראה, ומראה שם נגזר מן ראה, והוא שניגע לכת המדמה משלמות הפעל עד שיראה הדבר כאלו הוא מחוץ, וידעה הענין

**שם טוב**

והוא הכנה בחלומות המדוקות, והוא בעצמו סבת הנבואה והסגולה יתחלפו במעט ויכריז לא בחזק, ובכך ידענו המעשה המאמרם חלום אחד משנים שנבואה ולא יכול לדעת והיחסם שני שני דברים מתחלפים בחזק, כי אין ראו שיהיה שלמות אדרס ככל משלמות הסוג, איך יתחלפו במעט ויכריז והם ממין אחד, ובכיו ראייה אחרת הריז מתאמר כי על שהחלום יתחלף מהנבואה במעט ויכריז בחזק אחד,

וזהו אומנם נובלת בנראה חלוט, זה דמיו נפלא כי נובלת הוא הפרי בעצמו ואישו חלה שגפל קודם שלמותו וקודם שיבשל בן פעל המדמה בעת השינה הוא פעולתו בעת הכנראה חלה שיש בו קצור ולא הגיע אל תכליתו : עוד הגיו הרב ראה שגבולו וחלוט המחלשים במעט ורב המפסוק הגיו לנו אחת הכנראה והכחה, והדעינו שהוא שלמות כי בחלוט או במראה, ונגזר מן ראה וזהו שנינו לכה המדמה שלמות הפעל עד שיראה הדבר כלול הוא מחזן, ויהיה פנינו אשר יראה כלול כל על מ"ד הכורה היוצאת, כי הכורה נגרשת בנין כמו שתבאר בחוש ומוחש, כי כבר יראה האדם בהקין צורות אין להם מציאות, וכבר יהיה זה ג"כ בחלוט שיהיה האדם יגן וריגוע כלול יראה ויחשע וירייה ויעטם ויחשע מוחשים מחזן, הנה ותיידי פתיה התחלת זאת הכנראה שנינו מחלליה ביקוק, ונבסור בהיותה תנועה זאת ביקוקה התחיל מן המוחשים אר מחזן ותכלה אל כה הכרעות, בן ותיידי במראה או בחלוט שיהיה התחלת זאת הכנראה מהתחלת הוור עד שיגיע המדמה והמדמה אל המשווק עד שיגיע אל החוש, ויקרה לאדם ששינוי המוחשים ואם לא יהיו המוחשים מחזן כי עניינם כבר שנו בכלי המוחשים, פעמים יקרה דמיון זה ביקוקה למפחד ולחולת במה שיצא מתחת מחשלת הכה המחשבי, ויחשוב שיראה צורות מוח לנפש

[illegible][illegible]

**מורה נבוכים חלק שני פרק לו**

הענין אשר יראהו כאילו לא ע"ד ההרגשה היוצאת, ואילו שני החלקים בהם מדרגות הנבואה כלם כמו שיתבאר, רצוני לומר במראה או בתלום, וכבר נודע שהענין אשר יהיה האדם בעת יקצתו והשתמש חושיו מתעסק בו מאד שוקד עליו נכסף לו, הוא אשר עשה הכח המדמה בו בעת השניה בהשפיע השכל עליו כפי הכנתו, וההמשל בזה והרכות המאמר בו מותר, שזה הענין מכבאר כבר ידעהו כל אדם, והוא דומה להשגת החושים, אשר לא יחלוק בה שום אדם משלמי הדעת, המוטבעת באדם

**שם טוב**

זוה סבה מספקת, כי אלו הדברים הם ידועים לנו מציאותם אבל סבתם נעלם מאד, לא ראינום לכתוב בהם מה שאמר ב"ר ומה שאמר הרמב"ם בספרו מלחמות ה', ודע כי כמו שאמרו נדע סבות הדברים כפעמים ודע כי הסבות הטולדות חוזות נדעו איכות פעולתם, החשל זוה כי נדע כי השמים והוכבים פועלים בתנועתם זוה תולדות השמים והפחות הגלגלים וזשוריהם שהם השכלים

הנבדלים, מכלתי שגדע איכות פעולתם, שיפעלו בכל מין ומין מהצמחים ומכ"ח באצריהם הפשוטים והמורכבים ולא נדע איך יפעלו זה בהולך ובמעופף ובשט, כן נדע סבות הכללות בגננאות ובחלום הקודק מרעלי שגדע איך יפעל השכל הפועל ואיך יתן הנדל הדבר הפשוט והפשוט, ר"ל הדבר אשר גופל תחת האון, כמו שידע אברהם שזרע יהיה בתורים ת' שנה, וידע שמואל ענין האתונות וכל המקרים אשר יקרו לשאל עם הכל הנביאים, כי זה נדע שהיו ועולם ממנו סבתו, ועל זה נאמר במסופא ממך אל תדרשו ובמכוסה ממך אל תחקור, כי מה שאמר הרב באלו הדברים הוא ענין מנואר

**כבר**

אברבנאל

[illegible]

לנפש אשר אין להם מציאות. ואלו השני חלקים בזה  
והדרגות הגבוהה כלם ר"ל במראה ובחלוס. ויתבאר מזה  
כי החלוס והגבוהה הוא החלוס בדוק שם. וחסות  
במעט ורוב, והסבה אין נתן בחלומות הצודקים ובגבוהה  
הוא החסידה הנפש ששכל הפועל הוא החסידים השפע,  
והיה בבוא ספק גדול, והוא ארץ יגיע מהשכל הפועל עם  
החיות כולל וחסד הדרגה הפרטות. ואמר הכנה בזה כי

השכל הפועל חשש על הכל כפי הכנתו, והענין אשר בעת היקולה הוא משתמש בחושים מתעסק בו מאד שוקד עליו בכפף לו הוא אשר עשה הכח ההדומה בו בעת השיבה השמיטה השכל עליו כפי הכנתו, והנה כשיחשוב אדם בראותו או בחשבתו או בחלוצי ביתו או בעלמנו וישמעו עליו השכל הפועל כפי הכנתו, ודע והבן והאמן כי זה דבר ידוע מושכל ראשון, אבל הכיבוד אידך יתן השכל הפועל לו הדבר המפריז ואידך הם לו ידועים הנדברים האפשריים והדברים אשר יהיו נמצאים בזמן זולתו וזמן וחקירות אחרות הנמצאות בוה הענין נעלם מכל החכמים, וא"ל שיתור

[illegible]

**בארם** . ואחר אלו ההקדמות תדע כי כשיהיה איש מן האנשים עצם מוחו בעקר בריאתו על תכלית שוויו, בזכות חסרו ומוגו המיוחד בכל חלק מהלקיו ובשעורו והנחתו ולא ימנעורו מונעים מוונים מפני אבר אחר, ואחר כן האיש ההוא למד והתחכם עד שיצא מן הכח אל הפעל והיה לו שכל אנושי על שלמותו ותמורתו, ומדות אנושיות טהורות שוות, ויהיו תשוקותיו כלם לרעת סודות זה המציאות וידיעת סבותיו, ומחשבתו לעולם נשקפת לענינים הנכבדים, והשגחתו אמנם היא בידיעת האל ובחינת פעולותיו <sup>ד</sup> ומה שצריך שיאמן בוה, ויהיה מי שכבר התבטלה מחשבתו ותשוקתו לענינים הבהמיים ר"ל בחינת תענוג המאכל והמשתה והמישגל, ובלבד ההוש המשמש אשר באר אריסטו<sup>ה</sup> כמדות ואמר בשוה החוש הרפה לנו, ומה טוב מה שאמר כי באמת הוא חרפה, מפני שהוא לנו מאשר אנחנו ב"ח ולא דבר אחר, כשאר הבהמות, ואין בו דבר מענין האנושות, אמנם שאר העונות החושים, כריח, והשמע, והראות, ואע"פ שהם נשמיים <sup>ה</sup> (ז) הנה ימצא בהם עת אחת תענוג לאדם מאשר הוא אדם כמו שבאר זה אריסטו<sup>ו</sup>, וכבר נתגלגל המאמר כמה שאין מן הענין אלא שהוא צריך אליו, כי רוב מחשבות הנורעים מאנשי ההכמה נמרדות בהנאות זה החוש ונכספות אליו, ויפלאו עם זה איך לא יגבאו אם תהיה הנבואה ממה שבטבע, וכן ראוי עוד שיהיה זה האיש כבר נתבטלה מחשבתו ותשוקתו לרשויות ולשררות שאינם אמתיות, ר"ל בקשת הנצוח או הגדיל העם לו והמשיך כבודם אליו ועבודתם אותו מפני זה לבדו, אבל יראה האנשים כלם כפי עניניהם אשר הם לפי הענינים ההם

**שם טוב**

משה רבינו ע"ה אשר אין דבוריו בה כלל : ד ומה שאזכיר שיאמרו בזה : ר"ל שיריעתו דקבה כמה שאזכיר שיאמרו מפעולותיו יחי' כהנאות הכלים הבדלים וכיוצא בהם : ה הנה ימלא עם את אחד העגונ לאדם ממחר הוא אדם . ר"ל שישמט והכרחותו ורעותו יגיע האדם בהם מעגונ מלך צורחו האנשים וזה שהיה הקוב יחזק המוח והכח השכלי ובחזקו הכח השכלי יגיע העגונ לאדם מלך צורחו והמשמט והרחוק יגיע לאדם מושכלים רבים עד כי רוב המושכלים הם נקיים לנו באלהותם אל"כ השגת אלו החושים הם העגונ לשכל אם הם יקרה מושכליו המוחש והשקף לפני ולפנים אל הקדש פנימה לדעת עניני האלהים והשגחתו אמנם הוא בודיעת האל ובחינת פעולותיו כדי לעיין בו ונתבטלה מחשבתו לעיניים הבהמיים ר"ל בחינת העגונ המחלל והמחשבה וההשגה ובכלל החוש המעש ביו מי שהתגלה בזה החוש בכל קדש לא יבא כי ראוי לנבוא להריקו תכלית הרהרה, הלא תראה משה אדונוני אחר שפרש מהאשה אחר שחלה עליו הרוח האלהי , וכשצאה הקב"ה לתתו שלמים במעמד הנבחר צוה אל תנשו אל אשה , אם שזה גם כן לטהר המדות הפחותות כמו שאמר ונכנסו שלומם : ומה הפליג בזה באמור כי רוב מחשבות היודעים שטרדות בהגותו אל החוש וכספות אלו ונפלאו מהם אחר כך לא יתגבש אילו היה הנבואה ממה שטבע ר"ל שלא יגיע בראשו אלא ששטש כשאר : יבדורים שפניו בזה כי הם מתגששים בטבע לה קדעת אלו תבניות, אף כי הטבע הוא מיושר מהשכל האלהי , ואמנם להשגת הנבואה צריך רצון שכלי ושיהיה האדם נכדל מהדברים הבהמיים : עוד התנה הרב תנאי אחר שכבר נתבטל מחשבתו ומשוקתו לשפוט בלתי אחתיות וכו' בקשת הנלוח והגדיל העם לו והמשך כבודם אליו ועבודתם אותו אבל יראה האנשים כלם הם עניינים בלי

**קדשה**

[illegible]

## מורה נבוכים חלק שני פרק לו

**בלא ספק בדרמה או בחיה, אשר לא יהשוב השלם המיוחד כשיחשוב בהם אלא בצד ההנצל סחוק המזיק מהם כשיודמן לו עמהם ההשתתפות, או לקבל תועלת כמה שיקובל כו תועלת מהם אם צטורך אליו לצורך מצרכיו, והאיש אשר זה תארו אין ספק כשיעשה כחו המרמה אשר הוא בתכלית השלמות, וישפע עליו מן השכל כפי שלמותו העיוני, שלא ישגי אלא ענינים אלהיים נפלאים מאד, ולא יראה זולת האל ומלאכיו, ולא ישער ולא תהיה לו ידיעה אלא בענינים אלה דעות אמיתיות והנהגות כוללות לתקן בני אדם קצתם עם קצתם. וידוע שאלו הג' הענינים אשר כללנום והם שלמות הכח הדברי בלמוד, ושלמות הכח המרמה ביצירה, ושלמות המדות בכוטל המחשבה בכל התענוגים הנפשיים והסר התשוקה למיני ההנדלות הסכליות הרעות, יש בהם בין השלמים יתרון רב בזה על זה מאד, ולפי זה היתרון בכל ענין משלשת הענינים האלו יהיה יתרון מדרגות הנביאים כולם זו על זו. וכבר ידעת כי כל כח נופני יחלש וילאה ויפסד עת ויכריא עת אחרת, וזה הכח המרמה כח נופני בלא ספק, ולזה חמצא הנביאים תכבול נבואתם בעת האכל או בעת הכעס וכיוצא בהם, כבר ידעת אמרתם אין הנבואה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות, ושיעקב אבינו לא באתהו נבואה כל ימי אבלו, להתעסק כחו המרמה בהפקד יוסף, ושמשו רבינו ע"ה לא באתהו הנבואה כבואה מקדום סאחר תלוות המרגלים עד שמתו כל דור המדבר אנשי המלחמה, בעבור שנלאה לסבול לרב תלונותיהם**

**שם טוב**

לירד שהאל ית' מנבא את בני אדם, ואין הנבואה חלה על חכם גדול בחכמה גבור בתדומותיו ולא יסור ויצור מתגבר בדבר בעולם אלא הוא מתגבר בדעתו על יצרו חמור, בעל דעה רחבה נבונה מחד, אדם שדואה מחולל בכל המדות האלו שלם גנוסו כשיכנס לפרדם וימשך בנאותם העניינים הגדולים והרחבים ותהיה לו דעה נכונה להבין ולהשיג והוא מתקדם והולך ופורש מדרך הפס הבולטים בתחשיבי הזמן והכלל ומצורו עצמו ומחמד נפשו שלא תהיה לו משגבה כלל בלחמד ומדומתם האלה בעצלים אלה מהכלי הזמן ותחבולותיו, אלא דעתו פנויה למעלה קשורה וחתה הכסא להבין בנאות העזרות הקדושות והטהורות ומתקבל בחכמותיו של הקב"ה כלל מורה ראשונה ע"ה טבור הרצון ויועד מחס גדלו, מיד חור הקדוש שורה עליו. והבן לו כי לא התנה הרב בזה תנאי אחר, ולמה שאלו הדברים קשים מחד כי כבר יהיה אדם חכם ולא יהיה שלם בכל החכמות, ואף שכבר חכם כבר יחטא שלא יהיה צדיק, ואף שיהיה צדיק ותכסה יהיה תשוקתו ללרבי בני אדם, ואף שישלמו לו כל אלו התנאים כבר אפשר שיהיה לו חכ המדמה בלתי שלם ביצירתו, ואף שיהיה שלם לו המדמה כבר איפשר שיהיה לו חוליו, ואף ש"ה ימצאו לו כל אלו היה ידעו דעתו פנויה למעלה קשורה מחת הכסא, ולכן יהיה הנבואה קשה להמלא אלא בכיות

## אברבנאל

[illegible][illegible]

## מורה נבוכים חלק שני פרק לו

תלונותיהם, ואע"פ שהוא ע"ה<sup>1</sup> לא היה לכה המדמה בנבואתו מבוא אבל שפע השכל עליו מבלתי אמצעותו, כמו שזכרנו פעמים שהוא לא יתנבא במשל כשאר הנביאים, והנה יתבאר זה ואין זה ענין הפרק. וכן עוד תמצא קצת הנביאים נבאו מדת זמן אחת ואחר כן נפסקה הנבואה מהם ולא התמידה להם בעבור מקרה שנתחדש, וזאת היא הסבה העצמית הקרובה בהפסק הנבואה בזמן הגלות בלא ספק, כלומר עצלות או עצבות שיהיה לאדם בענין פני הענינים, ויותר רע מזה היותו עבד נקנה נעבד לסכלים הזונים, אשר קצבו העדר הדבר האמתי והנבזות כל התאוות ההבזיות<sup>2</sup> וזאת לא לאל ידו, ובוהו יעדרו רע והוא אשר רצה באמרו, ישוטמו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו, ואמר מלכה ושוריה בנוים אין תורה גם נביאיה לא מצאו חזון מה', וזה אמת מבואר העלה היא הבלי כבר נתבטל, ה' והוא הסבה גם כן בשבב הנבואה לנו על מנהגה לימות המשיח מורה יגלה כמו שיעד:

פרק

שם טוב

עס ה' על אדמתם כי בדינם איש שלא ימצא איש אחד או אישים יחידים שימלאו כדם אלו החנאים, והנביאים ילמדו זה הדרך אשר הוא דרך ה' ונפרט שיבטל האדם תשוקותיו ותאוותיו ותלונותיו הגשמיים כי זה אף שהוא קל לאחזרו ולהבינו הוא קשה לעשותו וכ"ש שהוא קשה למידת כל החכמות ושיעור האדם שלם בתעלות כלם או רובם ושיעור חשוב היצירה, ולכן היה דבר ה' יקר ככל זמן וכל מקום אף כי בזמן הגלות אשר עלתו ועצבות יבטלו זה השלמות כמו שנאמר מלכה ושוריה בנוים אין תורה גם נביאיה לא מלאו חזון מה', והוא הסבה בשבב הנבואה לנו על מנהגה לימות המשיח כי מלאה הארץ דעה את ה' וסרו התאוות הגשמיים והתשוקות הדמיונות כמו שיעד ושאתם מים בשון ממעי השועה:

פרק

אברבאל

מבוא נבואתו אצל הים בעבור הפרדה הרבה שבינה למרעיה עם אותו סדור, כי היו הם נקבלים עליו תמיד לענייני תלונות, ולכן לא היה לו שכל הנבואה נבואתו, וזו נבואה שנאלץ לסגול מרוב תלונות. כי משאף הסדר לא נאלץ לו הנבואה כלותו המדיות שבו נאלץ לו מקדש, לא להעסקות בכה המדמה. וכן אמר שבינה הסבה להפסק הנבואה בזמן הגלות, ר"ל עצבות ועצלות הים. והיותו ישראלי עבד נאמר לשכלים הזונים ואין לאל ידו מלהמלט מידם עד שבעבור כל היעדר שמונן האלוה הנבואה לפי שחשלקן הסבה המעטת עמה: אמר ישראלי הנה למדנו ברכ נברך הים שבע הקדמות, ועוד יבאר אחת בשאר הקדמות אשר יבואו. ואחרי כי יבאר דבריו על ענין מובן להקדו ולדרוש ולכרך בים הדרום מהכנה נודר בפי האמת החרה האלהית והאמתית אלנו קל המאמינים, כדי לנער הדעת מהשכב מקרבנו, כי הוא יסיר בעיני ה'. ואזכור אחת מהקדמות אשר לאמר לעילוינו סוף מלתי:

אחרי

מה שאין כן בזמן המשותף כלל: ו לא היה לכה המדמה וכו'. ר"ל שמשכ"ס לא היה נבואתו במשלים ותקוים כשאר הנביאים אצל מ"ע ידיעתו העמידות לרץ שיסוף בו הכח המדמה בלד מה ומלד זה השוף נחלש נבואתו בימי דור המדבר, וזה דבר לרץ שיעלם לפיכך אמר הכב ואין זה ענין הפרק: ו ואין לאל ידו. ר"ל שאין לנו יכולת להתגבר על אלו הסכלים הזונים ומפני זה יגיע לנו עצבות ושאר המדות המנוונות אשר בסבתם חכבטל הנבואה בגלותו זה הארוך: ו והוא הסבה ג"כ בשבב הנבואה לנו כי לא יגענו שום מעש:

הגשמיים והתשוקות הדמיונות כמו שיעד ושאתם מים בשון ממעי השועה:

הקדמה א סביבה הרב הים שגדרי כנאות ואחמה הוא שפע שופט משיח' באלמונות השכל הפועל על כל הדברים תחלה ואח"כ על הכח המדמה. והענין הגדיר כמו שיבאר בפ"ל שפע המגיע מהגדל לא הסיב הנבואה מרעיה, כי גם בדברי שאר הנביאים יחד ר"ל בדבריו ומדמה. וההקדמה כוללת כבר יסודו שפי' הקדש על שדמותו, כי אם היה בדבריו הכח בים חמוייט שכל הנבואה הייתה במשלים ויחידות, כיון שכלם תהיה בכח המדמה. מה שאינו כן, כי הים מלאו נבואות רבות מדברים משורשים מבלי משל ולא הידע כלל, לא לגד בדברי ארון הנביאים מרעיה, כי גם בדברי שאר הנביאים יחד אף שאר הקדמות, הם הדבר מלאו כחציהם ויתקן ויעקב, ואם בדברי הנבואה שכל אחריו הם מלאו מישעורו נבואות רבות בדברים משורשים מבלי משל ויתקן כאלוה הנבואה שגלה לחזקו, וגם בדברים משורשים אחרים קבוצות שפטים כמו שהאיר בזהוה שישמי מוד בשכלו מים (שפי' מ' י"א) ולא יו' המיון אל (שפי' י"א) ולא יו' המיון ואח"כ (שפי' ש' כ"א), שאל מרוב שיעור ורלו מי תרא אף המיון מהספר נאלץ ללמד בפי הקד' (שפי' כ"א), נמה הארץ יעקב הלא ידעת אם לא שמעת ארבי עולם ה' בורא קוץ הארץ מי שכל ועשה קורא הדורות מורא (שפי' ש' כ"א) ואשר כחציהם כלם. ונ"ל שפי' (מ' כ' א) שפי' כ' אמר ה' בורא כחציהם ויחידות, שם כלם דברים משורשים ומדברים ומקבלים אמתיות מבלי משל ויחיד, וכללי שפיות מרוב אין נודר לנער. ומפני זה היה דעת הרמב"ם האמת שהנבואה כולל המדמות ארבי מנוע לנבואתו ושיעורו אם כחציהם מלאו, כאלו בולת ארבי, עתים יקבל ארבי הככל ויבין הדברים המורשים ומחזים, ושפטים יקבל ארבי דמיון ויחיד דבר אשר יקבל

הקדמה ב הקדמה א' כחול על הים כי אף סביבה כמו המדמה שלם בעיקר ויחיד, ואם יבין נאמר נאמר כחול המוח שהוא נשאל לכה הים, ר"ל לומר כחול כחול בשעורו ויתבאר, ושמי שאל יבין כזה שם מתחלה כחולו, הריה הנבואה מנועת בקדו, וגם ההקדמה כוללת בלתי נודקת לפי שיסודה הוא שכלת המדמה בעליו ונכשעורו ושפי' הדברים שיעורו וישפוט כהם ושאר עניניו ויבין כיצור ויבין ההקדמה הדמיונות מלאה שפוט, ולכן יתקדו אל כחול בעטע כדי שאלו מנוע שפוטיו כחולות וטובות, וכל נשור כחול ההקדמה שפוט זה לטובות שום כן משפח' ויבין הנביאים ארבי, ואמר כיצור כחול מתכל שפוט כחול. ואחרי קל המאמינים נאמר שפוט שהודעות אשר יבא לנבוא מפורש ויקבלו שפוט ארבי מלאו כ"א שפי שפוטיו כן כחול, הם הכחולות אשר וכלו לנבואות הנבואה הארבי לרוב שיעור ארבי כחול המדמה מעלם, אכל הם הכחולות כפי הארבי האכלי וישפוט כן כחולות מהרבותיו כי אם כפי מה שפוטו הארבי מכל נבואות ושפוט לעילוי כחשע עליו, וזכר מה שפוט כחול ושפוט (כ"א י') מדושה וכן גרתי אשר שפוט' מהם ה' נבואות ארבי ושפוט בגדתי לכה. והנביא עומד כס הארבי ה' וסגן יוצר נבוי (כ"א י') כס האכל

האכל

[illegible]



מורה נבוכים חלק שני פרק לו

**פרק לו צריך שתתעורר על טבע המציאות** בזה השפע האלהי המגיע אלינו אשר בו נשכל ויהיה יתרון שכלנו זה על זה, והוא שאפשר שיגיע ממנו מעט לאיש אחד, ויהיה שיעור הדבר ההוא המגיע לו שיעור שישלימוהו לא זולת זה, ואפשר שיהיה הדבר המגיע אל האיש-שיעור שישפע על שלמותו להשלים וזולתו, כמו שקרה הענין בנמצאות כלם, אשר מהם שהגיע לו מן השלמות (6) מה שינהיג בו זולתו, ומהם שלא יגיע לו מן השלמות אלא כשיעור שיהיה מנהיג בו עצמו לו זולתו כמו שבארנו. ואחר זה תדע שזה השפע השכלי כשיהיה שופע על הכח הדברי לבד, ולא ישפע דבר ממנו על הכח המדמה, אם למעוט הדבר השופע או לחסרון היה במדמה בעקר הבריאה ולא יוכל לקבל שפע השכל, שזה הוא כת החכמים בעלי העיון, וכשיהיה השפע ההוא על ב' הכחות יחד, ר"ל הדברי והמדמה על תכלית שלמותם ביצירה, וזה כת הנביאים, ואם יהיה השפע על המדמה לבד ויהיה קצר הדברי, אם מעקר היצירה או למעוט התלמודות, זאת הכת הם מנהיגי המדינות, מנהיגי הנימוסים, והקוסמים, והמנחשים, ובעלי החלומות הצודקות, וכן העושים הפליאות בתחבולות חזרות

**שם טוב**

לכד ולא יספיע ממנו על הכח המדמה, אם למיטוט הדבר  
הסופע כי הכח הדברי איננו כ"כ חזק, ואף שיהיה  
החזק חזק ויטפיע השכל הפועל שפע ד"ה הכח המדמה לא  
ויקבלהו לחסרון היה נצמדה בעקר הדבר, והוא לולא לקבל  
שטפע השכל, וזהו כח החכמים בעלי העיון, והכח השנית  
שיהיה השפע הכוא על השני בחות חלו על הדברי  
והמדמה על תכלית שלמות ביצירה, וזהו הם כח  
הנביאים, והכח השלישי של אם שיהיה השפע נצמדה  
ויהיה קצר הדברי אם מעקר היצירה אם למיטוט הלמוד,  
וזאת הכח הם המהביס המדינות המניחים הנימוסים  
והנימוסים והמחשאים ובעלי הכחות הנודקות, וכן  
העושים

**קרשקש**

**פרק לו** (ה) מה שינהיג בו וולתו. מי כאלו תאמר הגלגל שהוא משמיע טובות בתנועתו על העולם השמל ברצון הבורא יתעלה :

[illegible]

## אברבנאל

[illegible]

## הצגה

(\*) עיין מה שהעירותי שם בפרק מ"ב יג"ב

## מורה נבוכים חלק שני פרק לו

הורות והמלאכות הנעלמות, עם היותם בלתי חכמים הם כלם מזאת הכת השלישית. וממה שצריך שיתאמת אצלך הוא שקצת אנשי זאת הכת הנ' יתחדשו להם דמיונות נפלאות וחלומות וטרופים בעת היקיצה בדמות מראה הנבואה, עד שיחשבו בעצמם שהם נביאים, ויפלאו מאד במה ששיגעוהו הדמיונות ההם ויחשבו שכבר הגיעו להם חכמות לא בלמוד, ויבואו בכלבולים גדולים בענינים העצומים העיוניים, ויתערבו להם הענינים האמתיים בענינים הדמיוניים ערוב נפלא, כל זה לחחק הכת המדמה וחולשת הדברי מפני שלא עלה בידו דבר ר"ל שלא יצא לפעל, וידוע שבכל כת משלש הכחות האלו יתרון רב מאד, וכל כת משתי הכחות הראשונות תחלק לשני חלקים כמו שבארנו, וזה שהשפע המגיע בכל כת משתיים יהיה, אם בשיעור שישלימהו לא בזולת זה או בשיעור שיעורו על שלמותו מה שישלים בו זולתו, והכת הראשונה והם החכמים אפשר שיהיה השופע על כח האיש מהם השכלי בשיעור שישלימהו בעל חקירה והבנה וידע ויכיר, ולא יתנועע ללמד לזולתו ולא לחבר, ולא ימצא לזה תשוקה ואין לו עליו יכולת, ואפשר שיהיה השופע עליו בשיעור שיגיעו בהכרח לחבר וללמד, כן הענין בכת השנית אפשר שיבואוהו מן הנבואה מה שישלים הנביא לא זולת זה, ואפשר שיבואוהו ממנו מה שחייב לו שיקרא האנשים וילמדם וישפיע עליהם משלמותו, הנה כבר התבאר לך כי לזאת זה השלמות הנוסף, לא היו החכמות מחוברות בלספרים, ולא היו הנביאים מפיסטים בני אדם לדעת האמת, כי לא יחבר חכם דבר אחד לעצמו ללמד עצמו מה שכבר ידע, אבל טבע השכל כן הוא שישפיע לעולם, וימשך ממקבל זה השפע למקבל אחר אחריו, עד שגיע אל איש אי אפשר שיעברוהו השפע ההוא אבל ישלימהו לבד, כמו שבארנו בקצת פרקי זה המאמר, ומבטע זה הענין מחייב למי שהגיע לו זה השיעור הנוסף מן השפע שיקרא בני אדם על כל פנים יקובל

## שם טוב

העושים הפלגות בתחבולות הורות והמלאכות הנעלמות, אם היונם בלתי חכמים הם כלם מזאת הכת השלישית, ככאן ביאר הרב כי הקסום והנחה כל זה הוא ממלאכת הדמיון, ואמר ר' רש"י שהנהגה הנוראית ואם לא ראינו אותה היא מפורסמת מאד והמפורסם אלל בכל נמנה עם המחוייב בכל או בחלק, והמאמר כיס מסוב אחר כי יתחלף בפחות ויותר ויתחלפו שמונת כפי הדמיון ההמוני לדעות בני אדם בהם, כי ידברו שהחלומות הם מן המלאכים או בחלומי מיוחד שהם ונבואה שהוא מהאלל איה בלל מאמצי ובקסם שהוא לשדים ונבואה שהוא מהאלל איה בלל מאמצי, עוד אמר הרב ומה שצריך שיתאמת אצלך שקצת אנשי זאת הכת הנ' יתחדשו להם דמיונות וטרופים בעת היקיצה עד שיחשבו שהם נביאים, ויפלאו מאד במה ששיגעוהו הדמיונות ההם ויחשבו שכבר הגיעו להם חכמות לא בלמוד, ויבואו בכלבולים גדולים בענינים העצומים העיוניים, ויתערבו להם הענינים האמתיים בענינים הדמיוניים ערוב נפלא, כל זה לחחק הכת המדמה וחולשת הדברי מפני שלא עלה בידו דבר ר"ל שלא יצא לפעל, וידוע שבכל כת משלש הכחות האלו יתרון רב מאד, וכל כת משתי הכחות הראשונות תחלק לשני חלקים כמו שבארנו, וזה שהשפע המגיע בכל כת משתיים יהיה, אם בשיעור שישלימהו לא בזולת זה או בשיעור שיעורו על שלמותו מה שישלים בו זולתו, והכת הראשונה והם החכמים אפשר שיהיה השופע על כח האיש מהם השכלי בשיעור שישלימהו בעל חקירה והבנה וידע ויכיר, ולא יתנועע ללמד לזולתו ולא לחבר, ולא ימצא לזה תשוקה ואין לו עליו יכולת אף אם ירצה, ואפשר שיהיה השופע עליו בשיעור שיגיעו בהכרח לחבר וללמד, כן הענין בכת השנית אפשר שיבואוהו מן הנבואה מה שישלים הנביא לא זולת זה, ואפשר שיבואוהו ממנו מה שחייב לו שיקרא אנשים וילמדם וישפיע עליהם משלמותו, וטבע זה הענין מחייב למי שהגיע לו זה השיעור הנוסף

## אברנאל

לזולתו, נבי ששני רוב השפע ומעטות יסוד השלמות. ואמר הרב שכן יקרה בנפלאות כלם ור"ל בזה כי גם נמצא בכת בדברים ראשית מבעתם להנביא את היותו ומצא ככה מבעתו לירותו ראש לבבנים ומנביא אותם וכן שחר הדברים שיש שיעורו מהם לזולתם מלבד מציאותם בעצמם, ומכאן נראה כי הם מציאות בעצמם. ואחרי שהרב ביאר שהקצתם היותם היותם הם, והוא כי ביסוד השפע המגיע על הכת הדברי מעט עד שישפיק לעולם ולא יותר ממנו על הדמיון, ויסוד זה אם למעט השפע או להפחיתו כי ככה מדבר מציאות יצירתו שכל כן לא יוכל להקלו. וסוד זה יסוד האלף מכת ההכמים, שהשפע נקבע על שכלו בלבד ויסוד זה הוא כי הוא שפע בלבד על הכת המדמה ולא על שכלל אם למעט ההתלמדות או לשאר מן הכחות, ויסוד זה מכת מנביא כיומיותו ונשיגותו ודמיונותו ובעלי השלמותות הקדוקים והמחשבות והעיונים, שגלי דעת הרב מנביא ומעטות סוד כלם מבעת דמיון. והאשר יחול בשפע על עינים יהא ר"ל על השכל ועל מדמה ביחוד, או היותם הנבואה (ר"ל מכת הנביאים). וכן ראו שיון מה שנאמר בגדר על הכת הדברי תחלס והאשר על

[מורה נבוכים ח"ב]

כא

21

מכת

**פרק לח דע** כי בכל אדם כח ונבירה בהכרח, ולולי זה לא התנוועע במהשבתו לדחות מה שזיקקו, וזה הכח בכחות הנפשיות אצלי כדמות הכח הדוחה בכחות הטבעיות, וכח

## ומחשבתו

**ידין**

**פרק לה** א שנכתב בזה האלה ולפי דעת אחת, ר"ל שיתגבר הרבה ראשון ראשון עד שיתגבר על מחנה אחת:

בשום פנים לא שיאמר להם השם לך ואמרת אל העם הזה  
א א אדבר עוד בשמו , אבל השפיע הנוסף לא יניחו כמ"ס ,  
מה שרמו הרב באמרו ודע זה :

הדברים העתידים, ובהשפיע השכל עליהם ויחזקו השני כחות, וככה הגבורה יתנועע במחשבתו לדחות מה שיציקו, וזה הכח בכתות הנפשיות אלל הרב כמו הכח הדוחה בכתות הטבעיות, וכהכ הגבורה הזו יתחלף בכה וחולשה

כמו שיתחלפו שאר כחות הנפש, עד שאתה תמצא איש מן האנשים שיתגבר על האריה כמו שעשה דוד ומהם מי שיצרח מן העכבר, ותמצא אחד שיתגבר על החמניה וילחם עמו כמו שעשה יובנן, ותמצא מי אשר תועק אשה אליו ויפחד וירעד, וא"ל ג"כ בלתי היות שם הכנה מוגית בעקר היצירה ויוסיף זה וילא מה שנבחר בהוצאה, והרצון בו כי

אפי' שיהיה האדם חובן בטבע להיות גבור כארי אם לא הרגיל עצמו כבר אפשר שלא יהיה גבור, וגם יעשרך להיות גבבור שיאמין דעת אחת והוא כי בזמנו במלחמה ישבו האדם לראות באור פני חל, ואם לא יאמין זה אלא שהמות הוא יבסדר גמור לא ימות, אלא אם יחשוב שהמות הטוב הוא יותר טוב מהחיות הרע עכ"פ, וכן יחסר הגבורה בזמנו

ההעשייה והמנהג ולפי דעת אחת, שיאמין שהמות הוא רע או בלי זה אופן שיהיה, ומשני הנערות יתבאר לך בענינים יתרון אלו הכמות בהם או חולשם. וכן הכח המעט הוא נמצא בכל אנשים ויתחלק במעט או ברב, וכ"כ בענינים אשר

## חשד

קרשקש

**פרק לח** (ה) יוסיף זה ויצא מה שבבכ בהוצאה ולפי דעת אחרת, הכונה בזה שמוצד הכנתו המוגית הוא מוכן

על הגבורה ואם ירגילוהו בענין הגבורה יגיע אליו במהרה וזה  
ואמרו ויסיף זה ויצא מה שבכה בהוצאה כו' ויחסר ג"כ במיעוט  
נשייה וכפי דעת אחת, פירוש אע"פ שיש לו הכנה מזונית אל

עם זה יבסס את אמונתו כי יש להימנע מלנהוג כפופים אל  
הגבורה אם לא ירגילוהו בזה וירגילוהו בעניינים מספרדים ישאר  
עם אותה ההכנה לבד אחר שלא יצא מה שבכוון אל הפועל וזהו

החבר מעיקר יצירתו, כי רחוק שיונעו דרכי הרב בענין הזה. והם שוכ-  
 חסר מעט בזה השטח, וזהו היות השטח נגדו והיה קלוד הכריז, אם מעיקר הליצור הם למעט ההלכות, כי א"ל שיהיה לסבב אחרת  
 ו' מפאה בלועה בטרון הגדול, ומכאן הוא מנציח מעצמו הנאמרים, וזה הרב שליסות ואם ועוד, לכה פלגישת בואת עם כת הנוצח

[illegible]

דברי. ומצינו שנה עשר כי חם דבר מן ההממות וזה יורה שקדם מן הכח את הדעת, והיו ספק שקדם כוח את נתינת הישגות. ואשר דברי הפקד הוא מזהבאריס והיו אורח לברר וללבוש האורח מוכבתי אורח מדבריו לפי שכבר נכלל בהם שכתבתי על פקד ל"ו הקודם :

פרק

מחשבתו משוטטת בהם, עד שאתה תמצא בעצמך שפלוני כבר אמר כך או עשה כך בענין הפלוני ויהיה הענין כך, ותמצא מבני אדם מי שדמיונו ומשערו הזק מאד נכון עד שאפשר שכל אשר ירמה היותו, יהיה כמו שידמה, או יהיה קצתו, וסבות זה רבות מענינים רבים (ג) קודמים ומתאחרים והווים, אלא שמכח זה המשער יעבור השכל על ההקדמות ההם כלם ויוליד מהם בזמן מועט עד שיחשב שזה בלא זמן, ובוהו הכח ינידו קצת בני אדם עתידות עצומות, ואי אפשר מכלתי היות שתי הכחות האלו בנביאים חזקות מאד, ר"ל כח הנבואה, וכח המשער, ובהשפיע השכל עליהם יחזקו שני הכחות האלה מאד עד שהגיע זה למח שידעת, והוא שהתנכר איש אחד במקלו על הבלך הגדול להציל אוסיה מתחת עבודתו ולא פחד ולא ירא, כאשר נאמר לו כי אחיה עמך, וזה ענין ויתחלק נ"ב בהם <sup>2</sup> בלא שאי אפשר מכלעדיו, כמו שאמר לירמיה אל תירא מפניהם וגו' הנה נתתיך היום לעיר מבצר וגו', וליהזקאל נאמר אל תירא מהם ומדבריהם, וכן תמצא כלם ע"ה היתה בהם נבואה גדולה, <sup>3</sup> וביתרון כח המשער נ"ב בהם ינידו העתידות במהרה, ויתחלק זה נ"ב בהם כמו שידעת. ודע כי הנביאים האמתיים יגיע להם השגות עיוניות בלא ספק, לא יוכל האדם בעיון לבד להשיג הסבות אשר יתחייב מהם הידוע ההוא, <sup>4</sup> ודומה לזה הנידס דברים לא יוכל האדם בסברא ובמשער הכולל לבד שיגיע, שהשפיע ההוא בעצמו אשר שפע על הכח הדמיוני עד שהשלימו, עד שהגיע מפעולתו שיגיע מה שיהיה וישתנה כאלו הם ענינים כבר הרגישו בהם ההושים, והגיעו אל זה הכח המדמה מצד החושים, הוא גם כן יושלם פעל הכח הדברי עד שיגיע מפעולתו שידע ענינים נאמני המציאות, ויגיע לו זאת ההשגה כאלו השניה מהקדמות עיוניות, זה הוא האמת אשר יאמינוהו מי שיכיר להודות באמת, כי הדברים כלם יעידו קצתם על קצתם ויודו קצתם על קצתם. <sup>1</sup> וזה צריך שיהיה בכח הדברי יותר, שאמת שפע השכל הפועל אמנם הוא עליו והוא יוציאהו לפועל, וכן הכח המדבר יגיע השפע לכח המדמה, ואין יגיע משלמות הכח המדמה זה השעור והוא השנה מה שלא יגיע

אלי

שם טוב

אפודי

אשר לאדם השגה גדולה ומתכחזת משוטטת בהם, עד שאתה תמצא בעצמך שפלוני כבר אמר כך או עשה כך בענין פלוני ויהיה הענין כך, ותמצא מבני אדם מי שדמיונו ומשערו חזק מאד נכון עד שאפשר שכל מה שידמה היותו יוכיח כלו או קצתו, וסבות זה רבות מענינים קדומים ומתאחרים והווים, אלא שמכח זה המשער יעבור השכל מהקדמות ההם כלם ויוליד מהם בזמן מועט עד שיחשב שזה בלא זמן, ובוהו הכח ינידו קצת בני אדם עתידות עצומות, ואי אפשר מכלתי הפועל עליהם יחזקו שני הכחות האלה מאד עד שהגיע זה למח שידעת, והוא שהתנכר איש אחד במקלו על הבלך הגדול להציל אוסיה מתחת עבודתו ולא פחד ולא ירא, כאשר נאמר לו כי אחיה עמך, וזה ענין ויתחלק נ"ב בהם <sup>2</sup> בלא שאי אפשר מכלעדיו, כמו שאמר לירמיה אל תירא מפניהם וגו' הנה נתתיך היום לעיר מבצר וגו', וליהזקאל נאמר אל תירא מהם ומדבריהם, וכן תמצא כלם ע"ה היתה בהם נבואה גדולה, <sup>3</sup> וביתרון כח המשער נ"ב בהם ינידו העתידות במהרה, ויתחלק זה נ"ב בהם כמו שידעת. ודע כי הנביאים האמתיים יגיע להם השגות עיוניות בלא ספק, לא יוכל האדם בעיון לבד להשיג הסבות אשר יתחייב מהם הידוע ההוא, <sup>4</sup> ודומה לזה הנידס דברים לא יוכל האדם בסברא ובמשער הכולל לבד שיגיע, שהשפיע ההוא בעצמו אשר שפע על הכח הדמיוני עד שהשלימו, עד שהגיע מפעולתו שיגיע מה שיהיה וישתנה כאלו הם ענינים כבר הרגישו בהם ההושים, והגיעו אל זה הכח המדמה מצד החושים, הוא גם כן יושלם פעל הכח הדברי עד שיגיע מפעולתו שידע ענינים נאמני המציאות, ויגיע לו זאת ההשגה כאלו השניה מהקדמות עיוניות, זה הוא האמת אשר יאמינוהו מי שיכיר להודות באמת, כי הדברים כלם יעידו קצתם על קצתם ויודו קצתם על קצתם. <sup>1</sup> וזה צריך שיהיה בכח הדברי יותר, שאמת שפע השכל הפועל אמנם הוא עליו והוא יוציאהו לפועל, וכן הכח המדבר יגיע השפע לכח המדמה, ואין יגיע משלמות הכח המדמה זה השעור והוא השנה מה שלא יגיע

אלה פחד ולא ירא בעבור הכח שהיה לו ובעבור השפע הנשפע עליו כאשר לו כי אחיה עמך, וזהו הענין ויתחלקו הנביאים אלה שאלה מכלעדיו, כמ"ש וירמיהו אל תירא מפניהם וגו' הנה נתתיך היום לעיר מבצר וליהזקאל אמר אל תירא מהם ומדבריהם, וביתרון כח המשער ינידו העתידות במהרה. ר"ל וכח המשער הגדול ויכל לבקרו העתידות. עוד אמר הרב כי הנביאים האמתיים יגיעו להם השגות עיוניות כלי ספק לא יוכל אדם בעיון לבד להשיג הסבות האשר יתחייב מהם הידוע ההוא, ודומה לזה הנידס דברים לא יוכל אדם במשער הכולל לבד שיגיע, כי לא יוכל לדעת איך ידע הנביא ממה שיהיה לעתיד. וכן לא יוכל אדם לדעת איך ידע הדבר ההוא, בלא שיהיה כחם להשיג דברים אשר החכם א"ל להשיגו כמו שזכר בדברים העתידים מה שאלהם בסברא ובמשער הכולל שיגיע, כי כמו שזכרנו השפע הכח המדמה עד שישלמוהו וכו' הוא יושלם גם כן פועל הכח הדברי עד שישלמוהו שידע ענינים נאמני המציאות ויגיע לו זאת ההשגה כאלו השניה מהקדמות עיוניות, זה הוא האמת אשר יאמינוהו מי שיכיר להודות באמת, כי הדברים כלם יעידו קצתם על קצתם ויודו קצתם על קצתם. <sup>1</sup> וזה צריך שיהיה בכח הדברי יותר, שאמת שפע השכל הפועל אמנם הוא עליו והוא יוציאהו לפועל, וכן הכח המדבר יגיע השפע לכח המדמה, ואין יגיע משלמות הכח המדמה זה השעור והוא השנה מה שלא יגיע

בזמן ונבואה: ג אלה שמי אפשר מכלעדיו, ר"ל א"ע"ם שתחלקו כח הנבואה בחזקו ונבואה בנביאים מ"מ א"ל אלה יהיה לכל נביא ככלל כח נבואה: ד וביתרון כח המשער נ"ב. ר"ל בעבור ביתרון הכח המשער הנמצא לנביא על שאר בני אדם היה מניד הנביא העתידות במהרה: ה ודומה לזה הנידס דברים, ר"ל כמו שיגיעו במשער שלהם העתידות כך ישיגו השגות עיוניות כאלו הם ככלל הכח להשיג: ו זהו צריך שיהיה בכח הדברי יותר. ר"ל שצריך שיהיה יותר שכל הכח הדברי יושלם ענינים עיוניים אלו. בכח האדם להשיג מאלוה השגה שיש להם המשער הדמיוני בענינים העתידים, כי שלמות שני אלו הענינים הם מהשכל הפועל על הכח הדברי מחלה ואח"כ על הכח המדמה. א"כ השגת הכח הדברי ראוי שתהיה יותר שמה מהדמיוני אחר שהשכל פועל עליו בראשונה

ולא פחד ולא ירא בעבור הכח שהיה לו ובעבור השפע הנשפע עליו כאשר לו כי אחיה עמך, וזהו הענין ויתחלקו הנביאים אלה שאלה מכלעדיו, כמ"ש וירמיהו אל תירא מפניהם וגו' הנה נתתיך היום לעיר מבצר וליהזקאל אמר אל תירא מהם ומדבריהם, וביתרון כח המשער ינידו העתידות במהרה. ר"ל וכח המשער הגדול ויכל לבקרו העתידות. עוד אמר הרב כי הנביאים האמתיים יגיעו להם השגות עיוניות כלי ספק לא יוכל אדם בעיון לבד להשיג הסבות האשר יתחייב מהם הידוע ההוא, ודומה לזה הנידס דברים לא יוכל אדם במשער הכולל לבד שיגיע, כי לא יוכל לדעת איך ידע הנביא ממה שיהיה לעתיד. וכן לא יוכל אדם לדעת איך ידע הדבר ההוא, בלא שיהיה כחם להשיג דברים אשר החכם א"ל להשיגו כמו שזכר בדברים העתידים מה שאלהם בסברא ובמשער הכולל שיגיע, כי כמו שזכרנו השפע הכח המדמה עד שישלמוהו וכו' הוא יושלם גם כן פועל הכח הדברי עד שישלמוהו שידע ענינים נאמני המציאות ויגיע לו זאת ההשגה כאלו השניה מהקדמות עיוניות, זה הוא האמת אשר יאמינוהו מי שיכיר להודות באמת, כי הדברים כלם יעידו קצתם על קצתם ויודו קצתם על קצתם. <sup>1</sup> וזה צריך שיהיה בכח הדברי יותר, שאמת שפע השכל הפועל אמנם הוא עליו והוא יוציאהו לפועל, וכן הכח המדבר יגיע השפע לכח המדמה, ואין יגיע משלמות הכח המדמה זה השעור והוא השנה מה שלא יגיע

### פרק שש

במתאחרים שמתאחרים לאחר זמן כאלו תאמר אחר שני חדשים או שלשה חדשים יעירוהו לשער מה שיבאר אחר חדש אחד שהוא קיום הזמן המתאחר כי זה בכלל : פרק

נחמד יותר ג"כ במיעוט עשייה וכפי דעת אחת : (ג) קודמים ומתאחרים והווים, כאלו אמר מתאחרים שמה הגיעו אחר הענינים הקודמים ואלו המתאחרים ג"כ קודמים לענינים ההווים, לא שירצה

## מורה נבוכים חלק שני פרק לח למ

אליו מן החושים ולא יגיע כמו זה לכח הדברי, והוא השגת מה שלא השיגו בהקדמות ותולדה ומחשבה, והוא אמתת ענין הנבואה והדעות ההם אשר ייוחד בהם למוד הנבואה, אמנם התניתי במאמרי הנביאים האמתיים בעבור שאנצל מאנשי הכת הג', אשר אין להם דבריות כלל ולא חכמה, אלא דמיונות ומהשכחות לבד, ואולי הענינים אשר ישיגו האנשים ההם, הם דעות היו להם ונשיאור רשומיהם הקוקים בדמיונם עם כל מה שבכחם המדמה, ובאשר במלוד דמיונות רבות והשכחותם, נשארו מקומות הדעות ההם לבד ויראו להם ויחשבו כאלו הם דברים מתחדשים וענין בא מחוץ, ומשלם אצלי כאדם שיש עמו בבית אלף אישים מכני אדם ויצא כל מי שבבית ההוא מלבד איש אחד שהיה בכלל מי שבבית, וכאשר נשאר האדם ההוא עם האיש ההוא לבדו חשב שעתה נכנס עליו בבית, ואין הענין כן אבל הוא בכלל שלא מי יצא, וזה מקום מן המקומות המטעים הממיתים, וכמה שתו בו מן המחזיקים עצמם כחכמים, ומפני זה תמצא אנשים אמתו דעותיהם בחלומות שהלמו אותם, ויחשבו שזה הנראה בשינה הוא דבר סבילי הדעת ולא האמינותו או שמעוהו בעת היקיצה, ולזה צריך שלא ישגת האדם למה שלא ישלם כחו הדברי אשר הגיע לתכלית השלמות העיוני, כי המגיע ההוא אל השלמות העיוני הוא שאפשר שיגיע אל ידיעות אחרות באמצעות שפע השכל האלהי עליו, והוא אשר הוא נביא באמת כבר בא הבאור בזה, ונביא לבב חכמה, יאמר שהנביא באמת הוא לבב חכמה, <sup>1</sup> וזה גם כן מסה שצריך שיודע:

**פרק לט ואחר** שדברנו במהות הנבואה והודענו אמתתה, ובארנו שנבואת מרע"ה נבדלת מנבואת זולתו, נאמר שעל ההשגה ההיא לברה <sup>2</sup> נתחייב הקריאה אל התורה, וזה שזאת הקריאה

### אמרי

עד שבאמלעות הדברי מגיע השלמות למדמה: ז וזה ג"כ ממה שצריך שידע. ר"ל שהגיעו להמתי יהיה חכם שום ואז יגיעו לו ידיעות נפלאות אין בשכל החכם להשיגם:

### פרק לט

ואז נחייבה הקריאה אל התורה. כי המגיע שיהיה השגתו נכבדת ועמוסה חייבה ההשגה ההיא הנפלאה לקרוא בני ישראל שיקבלו המורה האמתית ממנו

אמנם הם היו דעות להם ונשיאור חקוקים בדמיונם עם כל מה שבכחם המדמה, וכאשר בעלו דמיונות רבות והשכחותם נשארו רשומי הדעות ההם לזכרם ויראה להם כאלו הם דברים מוחשיים וענין בא מחוץ, ומשלם אצלי כאדם שיש עמו בבית אלף אישים מכני אדם ויצא כל מי שבבית מלבד איש אחד וכאשר נשאר האדם ההוא עם האיש ההוא לבדו חשב שהוא פתח נכנס עליו בבית, ואין הענין כן אבל הוא בכלל מי שלא יצא, וזה מקום מן המקומות המטעים הממיתים, וזה המשל שהגיע הרב הוא משל אלהי כי אפי' שלא יחברו אל הספר אלא צעקו או המשל ד', ויש בו סוד אלוהי להבין הנבואות, ובו רמז אשר צריך שלא יביא שם לנביא דעת קודם, שלא יביא הנראה בשינה ובחלום הנבואה למה דעת שכבר האמינו בעת היקיצה מכבר, ורומז הרב אל חכמים רבים שהשיגו דברים נביאיים ביקוצה ונעלם מהם זה ושאר במדמה ובה החלום עליו ויחשוב שזה זה לא בשפע אלהי, כמו שיקרה לנאלינו"ס, כי ספר שהשיג סגולות רבות מהדברים בחלום והועילו לחללים, והיה זה כי השיגו ביקוצה ונעלם ממנו ושאר בזה המדמה ואח"כ בזה החלום עליו וחשב שעתה בזה לו נבואה, וזה קרה ליהוה אנשים, ובעבור יתאמתו חלומותיהם שדעות אמתיות, שחלמו אותם בשינה ויחשבו שזה הדבר בכלל בזה בשינה כלתי הדעת אשר האמינו או שמעונו בעת היקוצה. ולזה צריך שלא ישיגו אדם למה שלא ישלם לו כחו הדברי ולא יגיע לתכלית השלמות העיוני, כי המגיע ההוא אל השלמות העיוני הוא שאפשר שיגיע אל ידיעות אחרות באמצעות שפע האלהי עליו, ורומז בזה כי ידיעת הנביא מזה שהוא נביא הוא שישגה השגות שהשכל האנושי לא יוכל להשיגם אחר השיגו הדברים אשר הם שלמות השכל העיוני, והוא אשר הוא נביא באמת כבר באור בזה בשינה ונביא לבב חכמה, יאמר שהנביא באמת הוא לבב חכמה כי מי שזינו חכם לא יוכל להיות נביא: וזה הדבר גס"כ ראו שידע. ר"ל שהנבואה היא שלמות החכמה והנביא אמתה לא יביא אלא אם יביא חכם ואז יגיעו לו ידיעות נפלאות אין בשכל החכם להשיגם, מה שיתבאר בזה הפרק כי כל נביא אמתה יש לו שני כחות כח הנבואה ויתר ממה שימצא לכל האנשים, וימצא לו גם כן משעור גדול וצריך שיהיה שלם בזה הדברי והשכל הפועל וישיעו על אלו השלמות כחות, ועל אלו לנביא כח הנבואה הוא יירא משום אדם ויתרון הכח משער יגיד הפתירות, וניתרון הכח השכלי יגיע לו השגת עיוניות לא יוכל אדם להשיגם בזה עיוני, ובאלו השלמות כחות ותחלוק הנביאים ובשפע הנמצא מהם מהשכל הפועל, וכי אי אפשר שיהיה נביא אלא מי שהוא חכם, כי כמו שיהיה אפשר שיהיה מי שלא יביא צומח ואפי' אפשר שתכלי מי שלא יביא חכם, כי אפשר להיות נביא מי שלא יביא חכם, כי א"ל להגיע אל שלמות הנבואה אם לא יביא חכם כמ"ש ונביא לבב חכמה:

**פרק לט** ואחר שביארנו במהות הנבואה והודענו באמתתה וביארנו שנבואת משה רבינו נבדלת מנבואת זולתו נאמר שעל ההשגה ההיא לברה לנביא נתחייב הקריאה אל התורה וכו', הרינו בזה הפרק שזאת התורה אשר שם משם לפני כ"י לא קדם כמותה ולא יתאחר, וכן יסוד תורתנו שלא תהיה כלתה לעולם כי היא נצחית ולא תשתנה ולא תהיה תורם



## מורה נבוכים חלק שני פרק מ

תוספת, כן הענין בזאת התורה כמו שנתבאר משוויה, ואמר הקים ומשפטים צדיקים, וכבר ידעת שענין צדיקים שווים, וזה שהם עבודות אין טרם בהם, ולא תוספת לעבודות המתבודד בהרים הפורש עצמו מן הבשר והיין ודברים רבים מצרכי הנגף ובטלמול לעבודה וכיוצא בהם, ולא חסרון שיביא אל זוללות ואל שטיפה בומה עד שיחסר שלמות האדם במדותיו ועינו, כשאר נימוסי האומות הסכליות, וכשנדבר בזה המאמר בתת עלת טעמי המצות יתבאר לך משוויה וחכמתה מה שצריך שיתבאר, ולזה נאמר בה תורת ה' תמימה משיבת נפש, אבל מי שיהשוב שטרהה גדול וקשה ושובה צער גדול, כל זה מעות בהתכוננות, והנה אבאר אחר זה קלותה באמת אצל השלמים, ולזה אמר מה ה' אליהך שואל מעמך ונו', ואמר המדבר הייתי לישראל, אלא זה כולו בערך לחשובים, ואמנם אנשי העולה והחמס וההתנבנות, המיוק מן הדברים אצלם והקשה שבהם, שיהיה שם שופט ימנע ההתנבנות, וכן בעלי התאוה והיצר הפחותים, הקשה שבדברים אצלם מנוע לכתם בשרירות לבם בזנות ולקחת הדין מעושהו, וכן כל חסר יראה, שמגיעת הרע אשר יבחרוהו לפי גנות רוע מדותיו מורה גדול, ואין להקיש קלות התורה וקושיה לפי תאות כל רע פחות בעל מדות מגונות, ואמנם תבחן לפי השלם מבני אדם, אשר כוונת זאת התורה שיהיו בני אדם כלם כמו האיש ההוא, וזאת התורה לבד היא אשר נקראת תורה אליה, ואמנם זולתה מן ההנהגות המדיניות כגמוסי היונים הצאב"א וזולתם, כל זה מפעולות אנשים מנהיגים לא נביאים, כמו שכארתי פעמים:

**פרק מ** כבר התבאר תכלית הביאור <sup>א</sup> כי האדם מדיני בטבע, ושמוכנו מדיני: והיה מתקבץ, ואינו כשאר ב"ח אשר אין לו הכרח להתקבץ, <sup>ב</sup> ולרוב ההרכבה בזה המין מפני שהוא המורכב האחרון כמו שידעת, היה ההבדל רב בין אישיו, עד שאפשר שלא תמצא שני אנשים מסכימים במין סמיני המדות, כמו שלא תראה צורותיהם הנראות שוות, <sup>ג</sup> ועלת זה התחלק המין ויתחלפו ההמרים, ויתחלפו גם כן המקרים הנמשכים אחר הצורה, <sup>ד</sup> כי לכל צורה טבעית קצת מקרים מיוחדים נמשכים אחריה בלתי המקרים הנמשכים אחר החמר, ואין כיוצא בזה ההתחלפות האישי הגדול נמצא באחד סמיני ב"ח, אבל ההתחלפות בין אישי כל מין מתקרב, מלבד האדם שאתה תמצא שני אישים ממנו כאלו הם משני מינים בכל מדה, עד שתמצא אכזריות איש תניע עד שישחט צעיר בנו מרוב הכעס, ואחר

אפודי

שם שוב

**פרק מ** א כי האדם מדיני בטבע, נאמר זה נפרק מ'ו' בקדשון, כי הוא נצרך פעולות רבות וכסמות ואילו לא יהיה הקבוצ יסוד כל ימי אדם כלום נכנסת הענינים ההכרחיים הנצרכים לאדם ולא יגיע אל שלמות נפשו:

כן הענין בזאת התורה כי הוא שלמה לא תקבל תוספת ולא חסרון לא שני ולא תמורה, ואם כן לא תהיה תורה שלמה בתכלית חלק אחד והוא תורתנו הקדושה האלכית, וזיכר רב שיהיה שם לעלמים עם שיש בה עורר גדול וצער מרץ לרשעים, ואין להקיש קלות התורה וקושיה לפי תאות כל רע ופחות ככל מדות מגונות אצל יבחרן השלמות כשלם בני אדם. ולכן אמר אלל השלמים מה ה' אליהך שואל פעמך וכו', ואמר כי מילי וטעמתי ניכר, ואמר ללבי מהם וטעמתי ניכר, כי פעולות השלמות והפעולות הם קלות לישורים כלבונם כמו שאמר כל ארחות ה' חסד ואמת לנוכרי כריתו ועדותיו, ואמנם לרשעים הם משא כבד למעט שואל הפך ענכס כמו שאמר ורשעים יכשלו כס, ואמר ג"כ שמחה לצדיק עשות משפט ומחקה לטועלי און, כי כוונת התורה להשלים השלם מהאנשים ושיהיו בני אדם כלם כאיש אחד שלם מעולה כפי הסכל והאפשרות, וזאת התורה לבד היא אשר נקראת תורת אלכית, ואמנם זולתה מהנהגות המדיניות כגמוסי היונים והצאב"א וזולת זה הם מפעולות אנשים מנהיגים לא נביאים כמו שכארתי פעמים:

**פרק נ** כבר התבאר בתכלית הביאור כי אדם מדיני בטבע ועבדו שיהיה מתקבץ ואינו כשאר ב"ח אשר אין לו הכרח להתקבץ וכו', כוונת הרצ בזה הפרק לבאר הכרח מציאות התורה וזמה נכיר התורה האלכית ממה שאינה אלכית וזמה נכיר הנביא אמתיו. וכי שיקרא אמתיו, כי כבר אפשר שיהיה האדם יתפאר בנבואה וגנבה מולו ויהיה הנבואה אמתית, אם כן תהא נדע אם דבר השם עמו או נגנבה מולו, והוא פרק נעלה מאלד והוא פרק מרץ הנביאים כלם, והנה אמר הרצ כי הכרח מציאות התורה הוא בעבור כי יתבאר בתכלית הביאור כי האדם מדיני בטבע, והרצו כי האדם יס לו שני שלמות אחת הוא חיי הגוף, ויש לו שלמות שנית שהוא חיי הנפש, והנה חיי הגוף אף אפשר מבלי מאלכל ומשפחה ומלגו וזירה ומאלכל ומשפחה כי אינו כשאר הבעלי חיים אשר זיונו מלמחי הארץ לכל למעט שהיה האדם שום המונ יותר דק מהם ולא ייוון אלא כמון דק ומתוקן כהוגן, והנה מזון נצרך מלאכות רבות

קישקש

שם, וכן שאר המדות כלם נמשכות אחר המונים, ואמנם יש בכחו לנכות מהם ולהתגבר עליהם ומתוך כך נסכים למשיג שיסדר בקצום וימשיכו אחר חוקים נאורים לסדר ולא ימשך כל אחד לפי טבע מונן שבוה יסדר הסדר והקבוצ לרוב התחלפות הדעות: (ג) כי לכל צורה טבעית קצת מקרים מיוחדים נמשכים. היצון בו כמו מרת הנדיבות והישר והחמלה ויראת חטא וזולתם בלתי המקרים הנמשכים אחר החומר כמו הקושי והספוקיות והמקשות והתמונה והתואר והמקרים שיגיעו מצד שהוא בעל נפש

**פרק נ** (ה) ולרוב ההרכבה בזה המין מפני שהוא המורכב האחרון, מ'י' שיש בו ארבעת ליתות והם כנגד ארבע יסודות והם על הצטיהה שהוא מנותף בזה עם הצמיחים והנפש החיונית אשר הוא מנותף בה עם שאר ב"ח והבנה השכלי אשר בו הוא נגדל משאר ב"ח א"כ הוא המורכב האחרון, ומתוך כך יתחייב שיהיה ההבדל רב בין אישיו: (ג) ועלת זה התחלק המין, ר"ל כי המדות נמשכות אחר המונות כמו שיש לו חום חזק בלבו שיהיה חמיד כועס ומי שחרם גובר עליו יהיה חמיד

## מורה נבוכים חלק שני פרק ט

ואחר יחמול על הרינת כנה או תולעת אחת ויירך לבו מזה, וכן ברב המקרים, ומפני שטבעו נותן שיהיה בין אישיו זה החלוק וטבעו, צריך אל הקיבוץ צורך הכרחי, א"א בשום פנים שישלם קבוצו אלא במנהיג בהכרח ישער פעולותיהם וימלא המחסר וימעיט מן המרבה, ויהיו פעולות ומדות יעשו כולם על חק אחד תמיד, עד שיעלם ההתחלפות הטבעי ברוב ההסכמה ההנחית ב יוסדר הקבוץ. ולזה אומר שהתורה אע"פ שאינה מבטיג<sup>2</sup> (ד) יש לה מבוא בענין הטבעי. והיה מהבמת אלהים בהעמיד זה הסין למה שרצה מציאותו, ששם בטבעו שיהיה לאישיו כח הנהגה, ומהם מי שיהיה להם כח לחייב לעשות מה שזוהה הנביא ההוא, והוא הנביא אם כנה הנימוס, ומהם מי שיהיה להם כח לחייב לעשות מה שזוהה הנביא ההוא ולהמשך אחריו ולהוציאו לפעל, והם המלך הלוקח הנימוס ההוא, ובהתפאר בנבואה הלוקח מתורת הנביא אם כלה או מקצתה, ויהיה לקיחתו הקצת והנחה הקצת, אם בעבור שזה היה יותר קל עליו, או בעבור שיביא לחשוב שאלו הענינים באו לו בנבואה ואינו נמשך בהם אחר וולתו, ע"צ הקנאה, כי יש מבני אדם מי שייטב בעיניו שלמות אחד ועוד לו ויתאוהו וירצה שידמו בני אדם שצאלו השלמות ההוא, ואע"פ שהוא ירע שאין אצלו שלמות, כמו שתראה רבים יתפארו בשיר זולתם

## אפודי

## שם טב

ב יוסדר הקבוץ, ר"ל שברוב ההסכמה אז יסודר הקבוץ :  
ג יש לה מבוא בענין הטבעי. ר"ל מה שחלם מדיו מהלך טבעו ופכני בני אדם מתחלפים חלוק רב זה מה ליד ענין אחד ישוה החלוק רב אשר בנינוט והוא הפורה, וזה המבוא שיש לה בענין הפכני : ד והמספאר בנבואה הלוקח. ר"ל ויש מי שמספאר בנבואה האומר דבר אמרונו נביאים אמתיים

רבות כמו שהוא מבורר לעין, וגם כן הוא צריך להשמר מן המזיקין לעין, ולרוב הרכבת המין מפני שהוא המורכב האחרון כמו שידעת יש כדל רב בין אישיו עד שאפשר שלא תמצא שני אנשים מסכימים במין ממני המדות כמו שלא תמצא צורניותם הנראות שוות וכמו שקולותיהן משתנות ועלת זה החלף המון, ויתחלפו גם כן המקרים הנמשכים אחד להרבה כי לכל נורה טבעית קצת מקרים מיוחדים נמשכים אחרים בלתי המקרים הנמשכים אחרי הכומר, ואין כיוצא בזה בהתחלפות האישי הגדול נמצא בדבר ממני בעלי חיים אבל ההתחלפות בין אנושי כל מין ומין מחקרב מלבד האדם, שאתה תמצא שני אנשים ממנו כאלו הם ממני מנינים עד שתמצא אכזרי ששטח צעיר בניו מרוב הכעס ואחר שיחמול על הרינת כנה או תולעת אחת ויירך לבו מזה, וכן תמצא שאיש יהיה מפור ממוון לאחרים ואיש אחר לא די שלא יתן אבל גונב ממון אחרים, ואיש אחר לא יטעב נפשו מלאכול עד מלא הכרם ואיש אחר אוכל לשונע נפשו, ואיש נואף בתכלית ואיש אחר שאפילו אשתו לא ידע, ואיש אחד גנב רוח ואיש אחר ענו ושפל, ואיש כל רוחו ויזיף ואיש אחר לא ידבר לעולם, ואיש אחד מתאבל ומתעצב ואיש אחר שמח לאיד, וכה הענין בשאר הדעות, ומפני שטבעו נותן שיהיה בין אישיו זה החלף וטבעו צריך אל הקבוץ וההסכמה כי אפשר שיתקבצו בשום פנים ויקבצו מוכרח כמו שאמר. ולכן אי אפשר בשום פנים שישלם קבוצו אלא במנהיג בהכרח ישער פעולותיהם וימלא החסרון מהם וימעיט מן המרבה ויחזק פעולותיהם ומדותיהם באופן יעשו כולם על חק אחד תמיד עד שיעלם ההתחלפות הטבעי ברוב ההסכמה ההנחית ויוסדר הקבוץ, ולזה יאמר הרב שהתורה אע"פ שאינה טבעית, מוטבעת בטבע האדם, ככל דברים הטבעיים, עם כל זה יש לה מבוא בענין הטבע, כי הקב"ה שרצה בטבע להוויית האנשים והמנינים רצה לקיימם ושם בתשוקת האנשים שיעשו נימוסים ונכונות כדי שיתקיים המין, ולכן בא הנביא להיושר המין האנושי ומשם תצא אחת ומשפטים דריוקים : אומר שם טוב כבר תראה רואה כפי דעת הרב כי אין נביא הולך למציאות והיושר האומה כאלו כדי שלא ינאף ללם החלוק אשר ינאף בין אישיו המין, ואכל תקון ענייניהם בדתם ובהסכמותיהם, ופועליותם, ואכלת ממנו איך לא בא הנביא אלא לתת השלמות הראשון והוא תקון המדות, כי יותר הוא מוכרח לתת אמונות אמיתיות באל ובהשגחתו ובהנחלתו שהוא תכלית הכל, והתשובה בזה כפי דעת הרב כי התורה אלא היוצעים אלה הכמה, והחורג להקון נהנה וזאת היתה הכוונה הראשונה לתקן ענייניהם, עד שרצו הממונות בהאמונות כאל ית' הושמו כדי לתקן מעשיהם ומדותיהם. אכל כפי דעתו הנביא הוכרח שיהיה במציאות לתקן עניני המנינו ולתת לו אמונות יודקות באל וית' וידעויות אמיתיות בעצם בראשית ובמחשבה מרכבה אשר השכל האנושי לא יוכל להשיגם, ולזה נקראו סתרי תורה לא שיהיו סתרי תורה עם סתרי ההכמה דבר אחד כמו שיתשוב הרב. ונחזור אל מה שזכרנו בו כי הנביא הוא המנינו נימוס ואח"כ יתחייב מזה בלגשים מי שיהיה לו כח לחייב בזה שיהיה הנביא ההוא ולמשך אחריו האוצר אל הפועל והוא המלך הלוקח נימוס ההוא, או מתפאר בנבואה הלוקח מתורת הנביא אם כלה אם מקצתה, ויסיק לקחת הקצת אם בעבור שזה היה יותר קל עליו או בעבור שיבא לחשוב שאלו הענינים באו לו בנבואה ואינו נמשך אחר וולתו, כי אם היה לוקח כל התורה כלה היה אומרים שהוא גנבה ולכן הניח הקצת, או לקח הקצת על דרך הקפסא כי יקרה בזה השלמות הנבואה כמו שרצה בנבואה כח שיתפאר רבים וזולתם

שם

## קישקש

נפש : (ד) יש לה מבוא בענין הטבעי, תרצון בזה מפני שהוא נימוס אלהי משוער בתכלית הישור והשוויון והמבון מפני שימשכו בני אדם אחר זה הסודר לא יסורו ממנו ומרוב התמדתם ישובו העניינים ההם המסודרים בדת כאלו הם עניינים טבעיים, אתר שהכל נמשכים אחר הדעות ההם נמצאת התורה לכל האנשים הנמשכים אחר פעולותיה כאלו היא להם ענין טבעי לרוב התמדתם ושקירתם

## מורה נבוכים חלק שני פרק מ

זולתם ויאמרו שרם עשואם, וכן נעשה בקצת חבורי אנשי החכמה ובחלקי חכמות רבות, יפול ליד איש מקנא מתרשל, דבר חדשו זולתו ויתפאר שהוא חדשו, כן קרה בזה השלמות של נבואה ג', שאנחנו נמצא אנשים התפארו בנבואה ואמרו מה שלא באה נבואה בו (יום) כלל, כצדקיהו בן כנענה, ותמצא אנשים התפארו בנבואה ואמרו דברים אמרם השם בלא ספק, ר"ל שהם באו בנבואה אבל לזולתם, כהנניה בן עוזר ואמרו שהם נבואם ושתים עדים, וידיעת זה כלו והכרתו מבוארת מאד, ואני אבאר לך זה עד שלא יסופק עליך הענין ויהיה אצלך הבדל תכיר בו בין הנהגות הנימוסים המיחיים (נ"ל המושמים), ובין הנהגות התורה האלהית, ובין הנהגות מי שיקח דבר מטאמרי הנביאים ויתפאר בו ויאמר שהוא אמרו. אמנם הנימוסים אשר לא מניחיהם שהם נימוסים הניחום ממשכותם לא יצטרך על זה ראייה, עם הודאת בעל הדין לא יצטרך לעדים, ואמנם ארצה להודיעך ההנהגות אשר יאמר בהם שהם נבואיות, כי יש מהם נבואיות אמיתיות ר"ל אלהיות, ויש מהם נימוסיות, ומהם שיאמר אומרים שהוא אמרם מלבד ולקחם מזולתו, כי כשתמצא תורה שכל כונתה וכל כונתה נותנה אשר שער פעולותיה אמנם הוא סדר המינה וענינה ולהסיר העול והחמס ממנה, ולא יהיה בה הבטחה בשום פנים לענינים עיוניים, ולא השגה להשלים הכח הדברי, ולא ירגיש בה העל היות הערות בריאות או עלולות, אבל הכוונה כלה סדר עניני בני אדם קצתם עם קצתם באי זה פנים שיהיה, ושיגיע להם קצת הצלחה כפי דעת ראה אותו הראש ההוא, דע כי התורה ההיא נימוסית מניחה כמו שזכרנו (פ"ה) מאנשי הכת הג', ר"ל השלישית בבה המדמה לבד, וכשתמצא תורה שכל הנהגותיה מעויינים במה שקדם מתקן הענינים הנופיים ובתקן האמונה ג', ותשים כונתה לתת דעות אמיתיות בשם ית' תחלה ומלאכים, והשתדל לחכם בני אדם ולהבינם ולהערים עד שידעו המציאות כלו על תכונת האמת, תדע שזאת ההנהגה מאתו ית' ושהתורה ההיא אלהית, ונשאר שדעך אם ואמרה הוא השלם אשר נאמרה לו בנבואה, או הוא איש מתפאר במאמרים ההם וגנבם מזולתו, ואפני בחינתו

הוא

### אמרו

אם כל דבריהם או קצתם וכו': ה על היות הדעות נבואות או עלולות. ר"ל שהתורה ההיא לא תניע על שיהיו הענינים העיוניים דעות נבואות נאמני המציאות או דעות עלולות מלוטות בלי מתייחס מל פנים: ו אבל הכוונה כלה סדר וכו' ושהתורה ההיא אלהית. ר"ל וזו היא תורתם הקדושה:

אמרם השם בלי ספק ר"ל אבל לא כלה להם בנבואה אבל לזולתם כמו חנניה בן עוזר ויאמרו שהם נביאים ויתפארו בהם, וידיעת זה כל והכרתו מבואר מאד. אם כן ימצאו בכלל שלשה מיני אנשים שנקראים נביאים, ראשונה אשר הוא נביא באמת, והוא אשר השפיע לו השם יתעלה מטובו כדי להסיר אומה שנקראים נביאים, ראשונה אשר וחק וטירה מבלי שיהיה להם בנבואה ולא לאחר ואמרו שהם נביאים. ומזה מי שאמר שהוא נביא ולא בל בל בנבואה דבר כלל אבל נגד מהנביא אשר השפיע בנבואה ואמר שהוא המשימה לא זולתו. וכדי שנקיר אי זה תורה אלהית ואי זו היא בלי אלהית ואי זו אלהית אלא שמינה נגד מולות, בא מורינו מורה דרך להורות במה יוכרו באופן ויהי אצלך הבדל תדיר בין הנהגות הנימוסיות המושמים ובין הנהגות התורות האלהיות ובין הנהגות מי שיקח דבר ממה שהצינו הנביאים ויאמר שהוא אמרו. ואמנם הנימוסים אשר גלה משימים שהם נימוסים הניחום מתחשבו לא יצטרך על זה ראייה כי הודאת בעל הדין לא יצטרך לעדים, אמנם ראה הרב להודיע לנו מה הם תורות נימוסיות עם שמינה אמר שהם אלהיות ומה הם התורות שיאמר אמרם שהוא מלבד ולקחה מולות, ונתן אותם נעללות על זה, ואמר כי כשתמצא תורה שכל כונתה וכל כונתה מניחה אשר שער פעולותיה אמנם הוא סדור המדינה והוא להסיר העול והחמס ממנה ולא יהיה לו הכנה בשום פנים לענינים עיוניים ולא השגה להשלים הכח הדברי ולא ירגיש בהם ולא ישים לב על הדעות יהיו בריאות או עלולות, כמו שיהיה הכל אחד או שנים כי אין חילוק לו בו או שיהיה גשם או כח בגשם, זאת התורה היא נימוסית כי כונת מניחה להשלים סדור בני אדם קצתם עם קצתם ושיחיו בלא החיים הנחמדים לא שחיו כפי החיים הנחמדים כפי החיים הנחמדים וזאת התורה היא מניחה הכה השלישי. וכשתמצא תורה כל ההנהגות במה שקדם חיקון הענינים הנופיים עם חקון האמונה ג', ותשים כונתה לתת דעות אמיתיות בשם יתעלה תחלה ומלאכים, והשתדל להכריז בני אדם ולהבינם ולהערים עד שידעו המציאות כלו על תכונת האמת, תדע שזאת התורה היא אלהית, הלא תראה כי תורתנו תורת הכל יתעלה תחלה במעשה בראשית, ראשונה שהיא ידיעת זה המציאות מה שאפשר להודיעו, ובמעמד הנכחד התחיל להודיע מציאותו ושכחו אחד ואינו גשם ושחיו ראו לעבוד זולתו, והעובד זולתו הוא כופר בכל התורה כלה, אחר כן חקן ענינו הנופיים ולכן היו לוחות הכתובים שנים, ראשונה בתת דעות אמיתיות ושנייה חקן הענינים הנופיים, ושאר שנבאר בלי זה נדע אם אמרם הוא השלם אשר נאמרה לו בנבואה או הוא איש אשר יתפאר בנבואה במאמרים ההם וגנבם מזולתו, ואפני בחינתו

בחינתו

### קראשקש

ושקירות בסדר ההוא המונח: והישר שררו הש"י הנותן אותה, ומזה מי שיהיה הוא בעצמו ר"ל המנהיג בהנהגה ההיא פרק

## מורה נבוכים חלק שני פרק מ מא

הוא בחינת שלמות האיש ההוא ולחקור ולדעת פעולותיו ולהשתכל במדותיו, והגדול שבמפותח הנחת התענוגים הגופניים וכוונתם, שואת תחלת מדרגת אנשי החכמה, כ"ש הנביאים, וכ"ש החוש אשר הוא חרפה לנו, כמו שזכר אריסטו<sup>1</sup>, וכל שכן מאוס המשגל מהם, ולזה עבר ופרסם השם בו כש כתפאר בנבואה, כדי שיתבאר האמת למאמנים ולא יתעו ולא יטעו, הלא תראה צדקיהו בן מעשיהו ואחאב בן קליה וכן התפארו בנבואה ונמשכו אחריהם בני אדם, ואמרו דברי נבואה שאמרוהו וזלזלו, והתמידו בפחיתות תענוג המשגל, עד שזנו בנשי חבריהם והנמשכים אחריהם, עד שפרסם השם כמו שעבר ופרסם וזלזלם ושרפם מלך בבל, כמו שבאר ירמיהו ואמר ולוקח מהם קללה לבל גלות יהודה אשר בבבל לאמר ישיבך ה' כצדקיהו וכאחב אשר קלם מלך בבל וגו' וינאפו את נשי רעיהם וירכרו דבר, ו' והבן זאת הכוונה:

**פרק מא \*** איני צריך לבאר החלום מה הוא, אמנם המראה והוא אמרו במראה אליו אתודע, והיא אשר תקרא מראה הנבואה ותקרא גם כן יד השם, היא גם כן תקרא מחזה, הוא

(6) ענין איום מחריר יחזיר לנביא בעת היקיצה, כמו שהתבאר בדניאל באמרו ואראה את המראה הגדולה

שם טוב

אמר

בחינת זה הוא אופני בחינת שלמות האיש ההוא ופעולותיו ובהסתכל במדותיו כי אין נבואה שורה אלא על איש צדיק וישר בעיניו, והגדול שבמפותחים הנחת התענוגים הגופניים ולבנות להם שואת תחלת מדרגת אנשי החכמה וכל שכן הנביאים, וכל שכן כחוש אשר הוא חרפה לנו כמו שזכר אריסטו<sup>1</sup>, וכל שכן ללבוש המשגל מהם ולחזר לו פרסם השם ויתעלה כל מי שיתפאר בנבואה כדי שלא יטעו וזלזלו, תראה צדקיהו בן מעשיהו ואחאב בן קליה וכן התפארו בנבואה ונמשכו אחריהם בני אדם ואמרו דברי נבואה אמרו וזלזלו והתמידו בפחיתות תענוג המשגל עד שזנו בנשי חבריהם עד שפרסם השם כמו שפרסם וזלזלם ושרפם מלך בבל גלות יהודה אשר בבבל לאמר ישיבך ה' כצדקיהו וכאחב אשר קלם מלך בבל וגו' וינאפו את נשי רעיהם וירכרו דבר, ו' והבן זאת הכוונה:

אמר שם טוב כבר יספיק שאל שאלה עמוקם ואומר, כי כבר ידעו אלו חכם בחכמת הנחלשות ויהיה שלם במדות ועיניו בספרי החכמות והתורות וישיג בהכרח ישרות לתקן הגוף וישיג כל כוונתו לתת אמונות אמתות כאל יתעלה ובמלאכים והשדל לחכם בני אדם ולהעירם ולהכניסם עד שידעו המציאות כלו על חכמת האמת, אם כן כמה נדע אם הוא נביא או שגב אלו הדברים מוחלול. ואמרו קצת אנשי החכמה בתשובתם זה הספק העליון, כי מי שזה תוארו מבני אדם הוא נביא בחכמה, והאמת בזה כי כבר ידעו לחשוב לאדם שזה נביא ואין לנו אופן להכחית אלא שזה ידוע מעמו אשר ידבר שלם בשם, כי אין לנו לקחת דין מהאיש ההוא אלא בשני עדים שיעידו כי זה האיש הרג או חלל שבת או עשה אחת מן העבירות אשר הוא חייב מיתה, ואם נראה איש שהוא חכם בתכלית והוא פירש מדברי האנשים ההולכים בחשך בתכלית הפרישות ויגיד העתידות ואח"כ יאמר דעות וישיג תורה כדעות אמתות ותקום משפטים ישרים והוא איש בתכלית המעלה והאדם ותמונה חוש הדעות ונפרט תענוגיו המגזל אשר חייבו השם נמשכים עליו, זה האיש ראוי שנאמין שהוא נביא ה', ואם כבר אפשר שלא יהיה אלא שהוא חכם ושלם, ולכן רצה הקצ"ח כדי שגדע לאמת בזה רצה שיהיה נביאים עם מהם רבנו במעמד הנבחר, כאופן שלא הספק בנבואתו לעולם כמו שאמר גם כן ודאמינו לעולם, והבן כי הוא נבואה ופסקנו קושיא גדולה ראו להבחין בפירוק, עם שדרכנו דרך הרב כח"ס בהלכות יסודי התורה:

**פרק מא** איני צריך לבאר החלום מה הוא, אמר שניאר הרב בהכרח התורה ואי זה תורה אלהית ואי זה בלתי אלהית ואי זה נגבה מוחלטו, בל זה הפרק לבאר אמתת מראה הנבואה, ולמה שהחלום הוא ידוע בעצמו ואינו צריך ביאור כי כל אחד מרגיש בעצמו. מהו אמתת החלום, אמנם המראה ההוא מחסוק למע שאלם צדיקה לא יבא לו שום השגה ע"ד הנבואה ואם יבא הוא על המעט ולא ימלא כרוב כמו שזמאל החלום ככל האנשים וזה אמרו איני צריך לבאר לך החלום מהו, אמנם המראה והוא אמרו במראה אליו אתודע, והוא אשר תקרא מראה הנבואה ותקרא כ"כ יד ה' והוא גם כן תקרא מחזה זה צריך אל ביאור והוא כי המראה ענין גדול וטורח תחזיר לבניא בעת היקיצה כמו שהתבאר בדניאל באמרו ואראה המראה הגדול

חזק, לחסיון דעתי אמתה על הרם אין תראה מראה טריאלי שגיע לנביאים במראה הנבואה איום מחריר איום שרעת הרב

קרקשקש

בב

[מורה נבוכים ח"ב]